

Kompetanse og kompetansebehov i fagskolene

Rønnaug H. Lyckander og Sidsel Øiestad Grande

OsloMet Rapport 2018 nr 7

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Kompetanse og kompetansebehov i fagskolene

Rønnaug H. Lyckander og Sidsel Øiestad Grande

CC-BY-SA OsloMet – storbyuniversitetet

OsloMet Rapport 2018 nr 7

ISSN 2535-5228 (trykt)

ISSN 2535-471X (online)

ISBN 978-82-8364-110-3 (trykt)

ISBN 978-82-8364-111-0 (online)

OsloMet – storbyuniversitetet

Universitetsbiblioteket

Skriftserien

St. Olavs plass 4,

0130 Oslo,

Telefon (47) 64 84 90 00

Postadresse:

Postboks 4, St. Olavs plass

0130 Oslo

Trykket hos Byråservice

Trykket på Scandia 2000 white, 80 gram på materiesider/200 gram på coveret

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Innledning	6
Problemstillinger.....	6
Forankring av prosjektet.....	6
Gangen i rapporten.....	7
2. Lærernes kompetanse og kompetansebehov	8
Kompetansekrav	8
Lærernes kompetanseutvikling og -behov – grensekryssing mellom skole og arbeidsliv? .	10
3. Gjennomføring av undersøkelsen.....	12
Frafallsanalyser	13
Analyser	13
Kravspesifikasjon	14
4. Hva viser resultatene?	15
Kjennetegn ved fagmiljøene i fagskolene.....	15
Faglig utdanningsbakgrunn	21
Pedagogisk kompetanse	24
Arbeidserfaring	29
Oppdatert kompetanse og kompetansebehov	30
5. Utvikling av et studium i pedagogikk for fagskolelærere	39
6. Oppsummering og diskusjon	42
Nivået på formell fagutdanning er langt over minimumskravet.....	42
Et flertall av fagskolelærerne har pedagogisk utdanning.....	42
Lærere i nettbaserte utdanninger har i liten grad formell nettpedagogisk utdanning	43
Lærerne har omfattende arbeidserfaring fra arbeidslivet og undervisning/opplæring	44
Stor aktivitet for å holde fagskolelærernes kompetanse oppdatert.....	44
Størst behov for kompetanseutvikling knyttet til ny teknologi og digitale verktøy.....	45
Avslutning	46
Referanser	47
Vedlegg.....	49

Tabelliste

Tabell 1 Populasjon og utvalg.....	12
Tabell 2 Ansettelsesforhold. Antall og andel og andel fordelt på sektor og kjønn.....	17
Tabell 3 Fagområde gruppert etter NUS-kategorier. Antall og prosent.....	20
Tabell 4 Utdanningsnivå, faglig utdanning. Antall og andel totalt og antall fordelt på sektor.....	22
Tabell 5 Sammenligning av utdanningsnivå - SSB tall og våre tall. Andel.....	22
Tabell 6 Utdanningsnivå og fagområde for lærernes/ledernes utdanning	23
Tabell 7 Utdanningsnivå og fagområde for undervisning.....	24
Tabell 8 Utdanningsnivå etter kjønn og alder	24
Tabell 9 Pedagogisk utdanning, antall og prosent. Alle og etter sektor.....	25
Tabell 10 Pedagogisk utdanning og stillingsomfang, ansettelsesforhold og alder. Antall og prosent.....	27
Tabell 11 Pedagogisk utdanning og fagområde for undervisning. Antall og prosent.....	27
Tabell 12 Nettpedagogisk utdanning og ansettelsesforhold, alder og sektor. Antall.....	28
Tabell 13 Arbeidserfaring utenfor skolen, sammenligning med yrkesfaglærere. Prosent.....	29
Tabell 14 Arbeidserfaring fra undervisning og opplæring, totalt sett. Prosent. (N=853).....	30
Tabell 15 I hvilken grad vil du beskrive fagkompetansen din som oppdatert for undervisning i fagskolen. Alder og sektor. Prosent.....	33

Figurliste

Figur 1 Aldersfordeling. Prosent. (N=853).....	16
Figur 2 Stillingsomfang etter sektor. Prosent. (N=836).....	18
Figur 3 Delt stilling mellom undervisning og annet relevant arbeidsliv, etter sektor. Prosent.	18
Figur 4 Pedagogisk utdanning. Prosent. (N=605).....	26
Figur 5 Omfang på arbeidserfaring utenfor skolen og de fem største fagområdene. Prosent.	30
Figur 6 I hvor stor grad benytter du aktivitetene under for å holde fagkompetansen din oppdatert? Prosent. (N=783)	32
Figur 7 I hvilken grad vil du beskrive fagkompetansen din som oppdatert for undervisning i fagskolen. Prosent. (N=783).....	33
Figur 8 Oppdatert fagkompetanse for undervisning i fagskolen etter de fem største fagområdene. Prosent.....	34
Figur 9 Beskrivelse av egen digital kompetanse. Prosent. (N=332).....	35
Figur 10 Kompetanseutviklingsbehov. Prosent. (N=853).....	35
Figur 11 PPU's relevans for fagskolen. Prosent (N=432).....	39

Forord

I denne rapporten presenteres resultater av en kompetansekartlegging i fagskolene. Vi svarer på spørsmål om hvilken faglig og pedagogisk kompetanse lærerne i fagskolene har, og belyser fagskolelærernes kompetansebehov. I tillegg beskrives et nylig utviklet studieprogram i pedagogikk for fagskolelærere som er utviklet i samarbeid med NTNU ved OsloMet – storbyuniversitetet. Prosjektet er gjennomført på oppdrag av Kunnskapsdepartementet. Det bygger på en spørreundersøkelse blant et stort flertall av landets fagskoler.

Vi vil takke Kunnskapsdepartementet for et interessant oppdrag. Underveis i prosjektperioden har vi møtt flere fagskoler og ulike utvalg og råd i fagskolesektoren. Vi vil takke alle vi har fått møte for nyttige innspill. Spesielt vil vi takke ledere ved Høyskolen Kristiania, Fagskolen i Oslo og Akershus, eCademy, Fagskolen Innlandet og Fagskolen i Ålesund for kommentarer og gode innspill. Videre vil vi takke Britt Karin Støen Utvær og Klara Rokkones ved NTNU og Marit Engum Hansen ved OsloMet for utforming av studieprogrammet i pedagogikk for fagskolelærere. Til slutt rettes en stor takk til alle som deltok i spørreundersøkelsen.

Kjeller, juni 2018

Sidsele Øiestad Grande og Rønnaug H. Lyckander

Sammendrag

Fagskolene tilbyr mange ulike utdanninger med stor relevans for arbeidsmarkedet. I denne rapporten retter vi søkelyset mot fagmiljøene som tilrettelegger undervisning og læringsaktiviteter i fagskolene. Hva kjennetegner fagmiljøene og hvilken faglig og pedagogisk utdanningsbakgrunn har lærerne? Hvilken yrkeserfaring har fagskolelærerne og hvilke aktiviteter benyttes for å holde fagkompetansen oppdatert? Hva slags kompetansebehov uttrykker lærerne selv at de har? Dette er noen av spørsmålene som stilles i denne rapporten. Det finnes lite systematisert kunnskap om fagmiljøene i fagskolesektoren. Et viktig formål med prosjektet har vært å få oversikt over sammenhenger mellom krav til fagmiljøene, lærernes kompetanse og kompetansebehov. Kunnskapsdepartementet har tidligere signalisert at de ønsker å gjennomgå kompetansekravene som stilles til fagmiljøene og undervisningspersonalet, og rapporten gir et godt kunnskapsgrunnlag for en slik vurdering. I tillegg presenteres et nylig utviklet studieprogram i pedagogikk for fagskolelærere. Dette tiltaket er utviklet for å heve fagskolelærernes pedagogiske kompetanse på fagskolens egne premisser.

Rapporten er basert på en kvantitativ spørreundersøkelse som ble sendt ut til 1316 ansatte i 77 fagskoler på nyåret i 2018. Vi fikk inn svar fra 853 lærere og ledere i fagskolene. De viktigste funnene fra undersøkelsen kan oppsummeres i noen hovedpunkter. For det første har fagskolelærerne høyere formell fagkompetanse enn det som forventes ut fra kravene i fagskoletilsynsforordningen. Nær 90 prosent av fagpersonalet har høyere utdanning. Kun en svært liten andel (2 prosent) har lavere utdanningsnivå enn minimumskravet. Det er forskjeller mellom fagområdene. I den ene enden av skalaen finner vi fagområdet humanistiske og estetiske fag som har flest lærere med mastergrad innenfor fagområdet, men i den andre enden ligger samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag, med flest lærere med faglig utdanning på fagskolenivå. Det største fagområdet, naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, har lik fordeling mellom bachelor og masternivå (35 prosent).

Det andre hovedfunnet er relatert til pedagogisk kompetanse. Et flertall av de som besvarte undersøkelsen har pedagogisk utdanning (70 prosent). Langt flere i offentlige fagskoler har pedagogisk utdanning, faktisk er andelen i denne sektoren like høy som for lærere i videregående skole. I de private fagskolene har rett under halvparten av lærerne pedagogisk utdanning, og fagmiljøene tilknyttet humanistiske og estetiske fag har lavest andel med pedagogisk utdanning (40 prosent). Generelt kan vi si at lærere uten fast ansettelse og i lavere stillingsprosent i større grad mangler pedagogisk utdanning. Dette påvirker resultatet for de private fagskolene, som har flere ansatte med timekontrakt og mindre stillingsprosent.

For det tredje viser resultatene at lærere i nettbaserte eller delvis nettbaserte studietilbud vurderer sin egen digitale kompetanse til å i hovedsak være middels god eller god. Kun et

fåttall har formell nettpedagogisk utdanning. Vi spør om sektoren bør ha høyere ambisjoner for de nettbaserte studietilbudene, som vi antar vil komme til å utgjøre et voksende marked framover.

Vi slår fast at det er stor aktivitet i fagskolene for å holde kompetansen i fagmiljøene oppdatert. En tredjedel av deltakerne i undersøkelsen har deltatt i videreutdanninger de siste tre årene. Det kan se ut til at denne aktiviteten er høyere i fagskolene enn for lærere i videregående skole, selv uten statlig finansierte støtteordninger, slik som *Yrkesfaglærerløftet* eller *Kompetanse for kvalitet*. Nær halvparten av lærerne har deltatt i ulike kurs. Samarbeid med kollegaer, egenstudier, samarbeid med bransjen og utviklingsarbeid ved fagskolen er ellers de aktivitetene som benyttes mest av lærerne for å holde fagkompetansen oppdatert. Hospitering i arbeidslivet benyttes i liten grad.

Fagskolelærerne beskriver sin egen kompetanse som i stor grad eller i noen grad oppdatert for undervisning i fagskolen. De uttrykker mindre behov for kompetanseutvikling enn sine kollegaer, yrkesfaglærerne i videregående skole, gjør i tilsvarende kompetansekartlegginger. Lærere i de private fagskolene oppgir at de i større grad samarbeider med bransjen, og de har også flere lærere som vurderer sin egen fagkompetanse som i stor grad oppdatert for undervisning. En del av denne forskjellen kan forklares med at flere lærere i de private skolene har delt stilling med relevant arbeidsliv, men det kan også være andre forklaringer vi ikke har avdekket i denne undersøkelsen.

Fagskolelærerne har størst behov for kompetanseutvikling knyttet til ny teknologi/digitale verktøy og egen faglig oppdatering. De uttrykker mindre behov for oppgitte pedagogiske orienterte temaer som vurdering, klasseledelse og veiledning. Blant lærere som ikke har pedagogisk utdanning er det stor interesse for å delta i et studium i pedagogikk for fagskolelærere, hvis dette starter opp våren 2019.

Avslutningsvis kan vi konkludere med at vi i dette prosjektet ikke har klart å finne tydelige kompetansegap i fagskolene, forstått som forskjellen mellom de formelle kravene som stilles til kompetanse og fagmiljøenes utdanningsnivå, pedagogiske kompetanse og yrkeserfaring. Vi mener likevel at det er god grunn til å revurdere og heve kompetansekravene til fagmiljøene, og se disse i sammenheng med kompetansekrav til fagmiljøet i utdanningssystemet generelt.

Kompetanseheving knyttet til ny teknologi og digital kompetanse framstår som et område fagskolene bør prioritere. Likedan har undersøkelsen avdekket at de private fagskolene bør løfte den pedagogiske kompetansen til sine lærere. Det har kommet på plass svært gode og populære tiltak for faglig oppdatering, hospitering og etter- og videreutdanning gjennom strategien *Yrkesfaglærerløftet*. For å lykkes med visjonen om attraktive fagskolestudier, flere studenter og større fagmiljøer, mener vi at fagskolesektoren bør inkluderes i de eksisterende tiltakene, der det kan være aktuelt, og tilgodesees med en egen satsning på kompetanseheving.

1. Innledning

I de siste årene har det vært en større politisk satsning på å styrke fagskolesektoren. Arbeidslivet har behov for at flere fullfører yrkesrettet utdanning, og fagskolene har en viktig rolle i å utdanne spesialiserte yrkesutøvere for et arbeidsmarked i endring. Fagskolene tilbyr et bredt og variert utdanningstilbud, og gir viktige videreutdanningsmuligheter for arbeidstakere med yrkesfaglig kompetanse.

Gjennom NOU 2014:14 *Fagskolen – et attraktiv utdanningsvalg* (NOU 2014:14, 2014) ble utfordringer for sektoren kartlagt, og disse ble fulgt opp av regjeringen i stortingsmeldingen *Fagfolk for fremtiden - fagskoleutdanning* høsten 2016. I meldingen er regjeringens visjon at fagskoleutdanning «skal være mer attraktiv, ha flere studenter, større fagmiljøer og at fagskolesektoren som helhet er mer synlig og mer ettertraktet i arbeidslivet» (Meld. St. 9 (2016-2017), 2016, s. 7).

En satsning på fagskolen innebærer også en satsning på å utvikle kompetansen til fagmiljøene i fagskolen. To av tiltakene i stortingsmeldingen omhandlet lærernes kompetanse. Disse var:

- regjeringen vil kartlegge kompetansebehovet i fagskolen som grunnlag for å vurdere kompetansekravene til fagmiljø og undervisningspersonalet
- regjeringen vil sette i verk tiltak for å heve den pedagogiske kompetansen hos fagskolelærere

Denne rapporten gir et kunnskapsgrunnlag for å vurdere kompetansekravene. Rapporten viser resultater fra en kartlegging av faglig og pedagogisk kompetanse og kompetansebehov i fagmiljøene ved 77 fagskoler. I tillegg er det utarbeidet forslag til et studieprogram i pedagogikk for lærere i fagskolen.

Problemstillinger

Ut fra Kunnskapsdepartementets oppdrag har vi formulert følgende fire problemstillinger for prosjektet:

- Hvilken faglig og pedagogisk utdanning og erfaring har fagskolelærere og tilfredsstillende de kravene til ansettelse?
- I hvilken grad deltar fagskolelærerne i ulike aktiviteter for å holde fagkompetansen oppdatert?
- Hvilke kompetansebehov har fagskolelærerne?
- Hvordan kan et studieprogram i pedagogikk for fagskolelærere utformes?

Forankring av prosjektet

Kunnskapsdepartementet understreket i sitt oppdragsbrev at prosjektet skal dekke all fagskoleutdanning, og at det var viktig å forankre prosjektet hos relevante aktører. I oppstarten av prosjektet valgte vi derfor å invitere oss til møter i Fagskolerådet og i nasjonalt utvalg for helse- og oppvekstfag (NUFHO), tekniske fagskoleutdanninger (NUTF), grønn

fagskoleutdanning (NUGF) og maritime fagskoleutdanninger (NUMF) for å presentere prosjektet og få innspill til gjennomføringen. I tillegg hadde vi møter med studentenes forening, Organisasjon for norske fagskolestudenter og med NOKUT. NOKUT godkjenner fagskolenes studietilbud og fører tilsyn med studiene, og kjenner fagskolesektoren svært godt. De ga oss derfor viktige innspill i oppstartsfasen av prosjektet.

Det ble fort klart for oss at fagskolesektoren består av en lang rekke aktører, og små og store fagskoler på vidt forskjellige utdanningsfelt. Vi bestemte oss derfor for å besøke fagskoler på ulike fagområder, for å få bedre innsikt i fagmiljøenes kompetanse og særegne utfordringer. Gjennom møtene håpet vi også på å gjøre den kommende kompetansekartleggingen og bakgrunnen for den bedre kjent. 19 fagskoler ble besøkt. De fleste av disse er private fagskoler i Østlandsområdet, men vi besøkte også AOF Haugaland, Nortain i Stavanger, Fagskolen Rogaland, Fagskolen Innlandet og Fagskolen Oslo Akershus.

Prosjektet og den kommende kartleggingen ble også presentert på NOKUTs fagskolekonferanse i november 2017, der over 250 representanter for sektoren var representert. På vårparten har vi presentert foreløpige resultater i Fagskolerådet, på årskonferansen for offentlige fagskoler (RFF), på seminar for Norske fag- og friskolers landsforbund og i styremøte for Forum for fagskoler.

Gangen i rapporten

Kompetansekravene til fagmiljøet i fagskolen og tidligere forskning som omhandler lærernes kompetanse og kompetanseutvikling omtales i kapittel to. Siden det er lite forskning fra fagskolesektoren, har vi valgt å se på forskning som omhandler yrkesfaglærere. Deretter gjennomgår vi i kapittel tre hvordan kartleggingen ble gjennomført og presenterer i kapittel fire resultatene fordelt på kjennetegn ved fagpersonalet i fagskolene, utdanningsnivå, pedagogisk kompetanse og arbeidserfaring. I tillegg presenteres framkomne kompetansebehov. I kapittel fem vurderer vi hva et studium i pedagogikk for fagskolelærere bør inneholde, før vi oppsummerer studiens hovedfunn i kapittel seks.

2. Lærernes kompetanse og kompetansebehov

Kompetansekrav

Som en del av en internasjonal debatt om hva som bidrar til elevers og studenters læring, diskuteres lærernes kompetanse og kompetansekrav. Det er bred politisk enighet om at lærernes kompetanse påvirker opplæringens kvalitet (Aspøy, Skinnarland & Tønder, 2017), og dette understøttes av forskning (se for eksempel Kunnskapsdepartementet, 2014). I de siste årene er det innført flere endrede krav til lærernes kompetanse og utdanning på tvers av skoleslag. For eksempel har kravene til faglig fordypning for lærere i grunnskolen og videregående skole økt, og fra høsten 2017 er grunnskolelærerutdanningen blitt en 5-årig masterutdanning. Opptak til praktisk-pedagogisk utdanning for allmenne fag krever mastergrad fra 2019.

Fagskolesektoren har så langt ikke blitt berørt av endrede krav til undervisningspersonalet, og vi vet lite om betydningen av lærernes kompetanse i fagskolen. I kandidatundersøkelsen fra 2015 (Caspersen, Utvær, Bugge & Wendelborg, 2017) rapporterer tidligere studenter at de i all hovedsak er enige i at lærerne hadde god innsikt i kompetansen som trengs i arbeidslivet og at undervisningen ga et godt grunnlag for videre læring i arbeidslivet. Kandidatundersøkelsen er den eneste undersøkelsen vi kjenner til som inkluderer spørsmål om fagskolelærernes kompetanse. Lærere i fagskolen er ikke omtalt i forskningsgjennomgangen av lærerrollen som Ekspertgruppa for lærerrollen gjennomførte i 2016 (Mausethagen, Hermansen, Lorentzen, Zlatanovic & Dahl, 2016). Det mangler kunnskap om fagskolelærernes praksis i klasserommet og andre kjennetegn ved lærerarbeidet, om forventninger til lærerrollen og fagskolelærernes kvalifisering. Vi mangler også kunnskap om fagskolelæreres arbeid kan sammenlignes med andre læreres arbeid i skolesektoren.

Kompetanse fra arbeidslivet tillegges stor vekt i fagskolen. Fagskolene tilbyr kortere yrkesrettede utdanninger, og for å bli ansatt møter lærerne krav om oppdatert og relevant yrkeserfaring sammen med solid fagkunnskap. Kompetansekravene til undervisningspersonalet defineres i forskrift om tilsyn med kvaliteten i fagskoleutdanning (fagskoletilsynsforskriften) § 3-5 og inneholder fire elementer:

- a) Formell utdanning minst på samme nivå som det undervises i, innen det aktuelle fagområdet eller nærliggende fagområder. For nye fagområder der det ennå ikke tilbys tertiær utdanning, kan langvarig yrkespraksis erstatte formell utdanning.
- b) Pedagogisk kompetanse relevant for utdanningen. Minst én person skal ha formell pedagogisk utdanning og erfaring, og et særlig ansvar for utdanningens pedagogiske opplegg.
- c) Digital kompetanse relevant for utdanningen.
- d) Relevant og oppdatert yrkeserfaring.

Kravene som stilles kan ikke sies å være høye. Formell utdanning på minst samme nivå som studentene virker lavt. Det begrunnes i fagskolemeldingen med at det på enkelte

utdanningsområder i fagskolen ikke tilbys høyere utdanning (Meld. St. 9 (2016-2017), 2016, s. 95). Omfanget på arbeidserfaring eller pedagogisk kompetanse spesifiseres ikke nærmere.

På mange måter kan kompetansen til lærerne i fagskolen sammenlignes med lærerne på yrkesfaglig utdanningsprogrammer i videregående skole, som også har erfaring fra yrkeslivet før (eller parallelt med) lærerstilling. Misra (2011) inkluderer lærere i fagskolen som en av to ulike typer yrkesfaglærere, der en gruppe jobber med begynnende yrkesopplæring rettet mot ungdom (*initial VET*, IVET) og en gruppe jobber med yrkesfaglige videreutdanninger rettet mot voksne (*continuing VET*, CVET). Hvis vi sammenligner fagskolelærernes kompetansekrav med yrkesfaglærere, observerer vi at nivået er høyere og kravene mer spesifikke til lærere i videregående skole. Kravene som stilles er enten (jf. forskrift til opplæringslova § 14-4):

- Tre-årig yrkesfaglærerutdanning/relevant faglærerutdanning og minst to års yrkespraksis etter endt utdanning, eller
- Fagbrev og to års yrkesteoritisk utdanning utover videregående skoles nivå og fire års yrkespraksis etter fullført videregående skole og PPU-y, eller
- Universitets- og høyskoleutdanning og PPU-y (180 studiepoeng) og 2 års yrkespraksis

Vi ser av disse kravene at de tre elementene fagkompetanse, pedagogisk kompetanse og yrkespraksis er ivaretatt og ligger på et høyere nivå enn for fagskolelærere. I fagskolemeldingen påpekes at «Ettersom kvalitet alltid også må ses i relasjon til omgivelsene, er det ikke urimelig å vurdere utdanningskravene til ansatte i fagskolen i lys av kravene som gjelder for undervisningspersonalet i utdanningssystemet for øvrig» (Meld. St. 9 (2016-2017), 2016, s. 95).

I diskusjonen om kompetansekrav, bør vi også nevne at undervisningspersonalet i høyere utdanning møter nye krav om formell pedagogisk basiskompetanse. Meld. St. 16 (2016-2017) (2017), *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*, beskriver at dagens krav til pedagogisk kompetanse for de ulike stillingsnivåene i høyere utdanning er for vage. Det ønskes større oppmerksomhet om utvikling av den utdanningsfaglige kompetansen til de vitenskapelige ansatte. Endringer knyttet til utdanningsfaglig kompetanse i forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger er under behandling. De foreslåtte endringene inneholder blant annet krav om at professorer må dokumentere kvalitetsutvikling i egen undervisning og veiledning over tid og deltakelse i utvikling av utdanningskvalitet ved egen institusjon. Førsteamanuensiser må vise til grunnleggende kvalifikasjoner for undervisning og veiledning, og det legges opp til at ferdighetene utvikles i egne program/kurs på minimum 200 timer og/eller egen praktisk undervisning (Kunnskapsdepartementet, 2018a).

Økt vekt på studentsentrerte læringsaktiviteter fordrer god pedagogisk kompetanse, og Misra (2011) finner at dette er en av utfordringene som lærere i yrkesfag også møter. Pedagogisk utdanning av lærere i UH-sektoren har vist seg å ha betydning for å endre lærernes tilnærminger til undervisning fra å være fokusert på innhold og formidling av kunnskap til studentsentrerte tilnærminger (Postareff & Lindblom-Ylänne, 2008). Funn fra

innføringen av et obligatorisk studium i pedagogikk for yrkesfaglærere i Danmark konkluderer med studiet skaper endring i læringsaktiviteter og større grad av refleksjon over undervisningen (Duch & Andreasen, 2017). Samtidig nyanseres bildet av at yrkesfaglærere utgjør en mangfoldig gruppe lærere med ulik kompetanse og motivasjon for å ta en pedagogisk utdanning, og at mening gjennom studiet skapes på ulike måter.

Lærernes kompetanseutvikling og -behov – grensekryssing mellom skole og arbeidsliv?

I en gjennomgang av strategier og utfordringer for yrkesfaglærere (og fagskolelærere) i Europa, peker Misra (2011) blant annet på utfordringer knyttet til oppdatert fagkompetanse, muligheter for kompetanseutvikling og samarbeid med bransjen om læringsaktiviteter. Disse utfordringene kan sies å være særegne for lærere som skal koble læringsoppgaver i en skolesetting med oppdatert kompetanse fra arbeidslivet. Begrepet grensekryssing (*boundary crossing*) (Akkerman & Bakker, 2011), viser til at læreres grensekryssing mellom skole og arbeidsliv er essensielt for å utvikle kvalitet i yrkesopplæringen, og at denne grensekryssingen bør fortsette fram og tilbake i hele karriereløpet (Andersson & Köpsén, 2018).

To nylige kartlegginger dokumenterer at yrkesfaglærernes kompetanseutviklingsbehov ikke kun kan dekkes gjennom formelle opplæringsaktiviteter, men bør foregå i relasjon til arbeidslivet (Aamodt, Carlsten, Caspersen, Grøgaard & Røsdal, 2016; Aspøy et al., 2017). Disse to studiene har kartlagt yrkesfaglærernes kompetansebehov, både gjennom survey og intervju med yrkesfaglærere. Der det er relevant, vil resultater fra disse to undersøkelsene bli brukt til å sammenligne svar i kartleggingen av fagskolelærerne.

Funn i de to overnevnte rapportene sammenfaller på flere områder. Yrkesfaglærerne fremhever at de har behov for oppdatering i eget fag. De etterspør særlig kompetanseutvikling knyttet til endringer i arbeidslivet og ny teknologi. I tillegg har mange yrkesfaglærere behov for økt kompetanse i læringsformer som utvikler elevenes tverrfaglige kompetanse, undervisningsmetoder, IKT-ferdigheter for undervisning og særskilte opplæringsbehov. I intervjuer trekkes også breddekunnskap og yrkesretting av undervisningen fram (Aamodt et al., 2016).

Spørsmål om yrkesfaglærernes kompetanse ble inkludert i lærlingeundersøkelsen i 2015 (Caspersen, Michelsen & Wendelborg, 2016). Gjennom intervjuer med yrkesfaglærere og andre deltakere i fag- og yrkesopplæringen, konkluderer undersøkelsen med at «mer hospitering i bedrift, økt samarbeid med bedrift/bransjen i det daglige og større grad av samarbeid med opplæringskontorer løftes frem som viktige tiltak for å fremme slik fagspesifikk kompetanse blant yrkesfaglærere» (Caspersen et al., 2016, s. i). I tillegg nevnes vurderingskompetanse, relasjonskompetanse (psykisk helse) og veilederkompetanse som områder yrkesfaglærerne ønsker mer kunnskap om. I en mindre studie av frisørlærere i England, Wales og Norge, kom det fram at yrkesfaglærerne i Norge rapporterte et større

udekket behov for kompetanseutvikling, særlig i eget fag, men også i pedagogikk (Lloyd & Payne, 2012).

Gjennom tidligere kompetanseutviklingstiltak har yrkesfaglærerne en opplevelse av at faglig kompetanseutvikling i liten grad er systematisert, og i for stor grad basert på enkeltlærerens og næringslivets initiativ (Aspøy et al., 2017). For eksempel er lærere, rektorer og skoleeiere positive til kompetanseutvikling gjennom hospitering. Imidlertid opplever yrkesfaglærere at denne læringsformen er krevende å organisere og avhenger av skolens tilrettelegging og enkeltlæreres initiativ og forarbeid (Aspøy et al., 2017, s. 81). Flere yrkesfaglærerne foretrekker læringsformer som ikke gir lengre fravær fra skolen. Samtidig etterlyses det at kompetansen yrkesfaglærerne har behov for, gis uttelling i form av studiepoeng (og lønn).

En større kvantitativ studie fra Sverige har undersøkt yrkesfaglæreres deltakelse i aktiviteter som bidrar til å holde lærernes fagkompetanse oppdatert (Andersson & Köpsén, 2018). Funnene viser at lesing av fagtekster og studiebesøk benyttes mest av lærerne i studien. Deltakelse i kompetanseutvikling påvirkes av yrkesfaglærernes bakgrunn og arbeidserfaring fra ulike praksisfelleskap. Lærere med lengre arbeidserfaring fra tidligere yrke, jobber oftere i opprinnelig yrke, deltar mer i studiebesøk og bransjerelaterte aktiviteter.

For å møte yrkesfaglærernes kompetansebehov ble strategien *Yrkesfaglærerloftet – for fremtidens fagarbeidere* lansert for to år siden (Kunnskapsdepartementet, 2015). Strategien inneholder tiltak for å øke rekruttering og kvalifisering av yrkesfaglærere, styrke kvalitet og relevans i lærerutdanningen og gi gode muligheter for kompetanseheving. Tiltakene handler om hospitering, faglig oppdatering i regi av arbeidslivet, stipendordning og etter- og videreutdanning. Det er utviklet flere studietilbud i høyere utdanning i samarbeid med skoleeiere. Eksempelvis tilbyr OsloMet *Anvendelse av ny teknologi, Yrkesretting av programfag og yrkesfaglig fordypning* og *Relasjonskompetanse i videregående opplæring*. Strategien *Kompetanse for kvalitet* tilbyr på tilsvarende måte etter- og videreutdanning for fellesfaglærere i videregående skole og lærere i barne- og ungdomsskolen.

Oppsummert ser vi at kompetansekravene til lærere i fagskolen ligger på et lavere nivå sammenlignet med lærerkollegaer i videregående opplæring og i UH-sektoren. Begge disse sektorene har nylig møtt endrede kompetansekrav. Når det argumenteres for at solid faglig og formell pedagogiske kompetanse er viktig for kvalitetsutvikling på flere nivå i utdanningssystemet, virker det underlig hvis ikke fagskolesektoren møter de samme formelle kravene.

I gjennomgangen har vi også sett at det finnes lite kunnskap om fagkolelærerne, og vi har derfor gjennomgått forskning på yrkesfaglæreres kompetansebehov. Disse viser at yrkesfaglærerne har størst behov for faglig oppdatering i eget yrke og kompetanse knyttet til ny teknologi. Det oppfattes som vanskelig å tilrettelegge for faglig utvikling gjennom grensekryssende aktiviteter mellom skole og arbeidsliv, til tross for at disse vurderes som viktige for at lærernes fagkompetanse skal holdes oppdatert.

3. Gjennomføring av undersøkelsen

Tidligere har vi nevnt at fagskolene kjennetegnes av at de har stor faglig bredde og variasjon i antall studietilbud og antall studenter. For å få et godt overblikk over kompetanse og kompetansebehov i fagskolesektoren, valgte vi å undersøke om det var mulig å få hele populasjonen av fagskoler til å delta i en kvantitativ spørreskjemaundersøkelse rettet mot ansatte i faglig lederstilling eller undervisningsstilling.

En oversikt over alle fagskoler med aktive studenter våren 2017 fant vi i fagskolestatistikken i Database for statistikk om høgre utdanning (DBH-F). I denne oversikten var det 81 ulike fagskoler. Antallet var mindre enn de 94 som oppgis i fagskolemeldingen (Meld.St.9 (2016-2017)). Sannsynligvis er antallet redusert i forbindelse med sammenslåing av fagskoler eller nedlegging av skoler de siste årene. Vi tok deretter kontakt med ledelsen ved alle de 81 fagskolene for å orientere om undersøkelsen og be om e-postadresser til ansatte i undervisningsstilling eller med faglig lederansvar. Vi ønsket å inkludere ansatte i delstillinger og ansatte på timebasis, og ba om at e-post-listene inkluderte lærere med et stillingsomfang på 20 prosent stilling eller mer. Det var likevel opp til den enkelte fagskole å selv bestemme hvem de ønsket skulle delta i kartleggingen.

Etter kontakt med ledelsen i fagskolene, sto vi igjen med et bruttoutvalg på 77 fagskoler. Fire av de 81 fagskolene i oversikten fra DBH-F utgikk av ulike årsaker. En av fagskolene, Stiftelsen Rogaland Kurs- og kompetansesenter, var i en overtakelsesprosess med Fagskolen Rogaland, og ønsket ikke å delta i undersøkelsen. Nordland Kunst- og filmfagskole var i en annen prosess, med overgang fra fagskole til høgskole, og utgikk også. Vi mottok ikke e-post-adresser til to fagskoler, selv etter to purringer.

Spørreskjemaet ble utviklet i samarbeid med ledere i fagskolen, og inneholdt spørsmål knyttet til bakgrunn og arbeidsforhold, utdanningsbakgrunn, oppdatering av faglig kompetanse og kompetansebehov. Vårt utkast ble gjennomgått i tre møter i november 2017 med fire ulike fagskoler, i tillegg mottok vi skriftlige innspill fra to andre fagskoler og studentorganisasjonen. Både private og offentlige fagskoler var representert i innspillsrunden. Møtene med fagskolene resulterte i flere endringer, og vi forsøkte å lage et så kort spørreskjema som mulig. Til slutt inneholdt spørreskjemaet 36 spørsmål (se vedlegg).

Et informasjonsbrev om kartleggingen ble sendt på e-post til deltakerne og det ble opplyst om at deltakelse var frivilling. Undersøkelsen ble publisert 17. januar 2018, og gikk ut til 1316 ansatte. Vi sendte ut to påminnelser på e-post, og stengte undersøkelsen 26. februar. Oversikt over utvalg og respondenter følger i tabell 1.

Tabell 1 Populasjon og utvalg

Bruttoutvalg	Feil i e-post	Totalt i utvalget	Antall respondenter	Svarprosent	Avmeldt
1316	23	1293	853	66 %	59

Totalt har vi resultater fra 70 fagskoler. Resultater fra de tre avdelingene til Fagskolen i Troms ble sammenslått og utgjør en fagskole. Karmsund videregående skole sto oppført som egen fagskole i oversikten, men inngår som en del av Fagskolen Rogaland. På samme måte inkluderes Hordaland helsefagskole i resultatene fra Fagskolen i Hordaland. Det mangler svar fra tre små fagskoler, med til sammen fem mulige respondenter. Disse er Fagskolen for bokbransjen, Beverage Academy og AOF Østfold.

Svarprosenten varierer mellom skolene. Ved 10 skoler har alle besvart undersøkelsen. Størrelsen på skolene og fagmiljøene varierer veldig, og det er mange små fagskoler. I vår undersøkelse har 41 skoler færre enn 10 respondenter. Med så få respondenter er det vanskelig å presentere resultater per skole uten å kunne identifisere enkeltpersoner. Vi har derfor valgt å ikke oppgi resultater på skolenivå. Oversikten over deltakende skoler er inkludert i vedlegg til rapporten.

Frafallsanalyser

Om lag 450 ansatte i fagskolene svarte ikke på spørreundersøkelsen. Ut fra kjente variabler ved populasjonen kan vi fastslå om det er skjevheter i utvalget. Vi har kunnskap om hvilken sektor de fagskoleansatte jobber i, dvs. om det er en offentlig eller privat fagskole, og hvilket kjønn de ansatte har. I tillegg er det i noen tilfeller mulig å si noe fagområde ut fra skolens fagtilbud.

Utvalget består av 38 private og 32 offentlige fagskoler. Selv om det er en overvekt av private fagskoler, har de offentlige fagskolene flest ansatte. 60 prosent av bruttoutvalget jobber i offentlige fagskoler, mens 40 prosent jobber i de private fagskolene. En litt større andel ansatt ved de offentlige fagskolene har besvart undersøkelsen, 63 prosent, mot 37 prosent i de private skolene. Ser vi på kjønnsfordelingen, viser nettoutvalget samme svake skjevhet. 36 prosent kvinner og 64 prosent menn ble invitert til å svare på undersøkelsen. Av respondentene er det 39 prosent kvinner og 61 prosent menn.

Ved å se på svarprosenten for de enkelte skolene, finner vi en skjevfordeling i variabelen fagområde. Tre fagskoler som tilbyr utdanninger innenfor fagområdet samferdsel, har lavere svarprosent enn gjennomsnittet. Skolene Norsk Jernbaneskole, Pilot Flight Academy og European Helicopter Center har til sammen en svarprosent på 38 prosent. I tillegg deltok ikke Luftfartskolen i kartleggingen. Dette indikerer at fagområdet samferdsel er svakere belyst enn andre fagområder i undersøkelsen. En av de større fagskolene og den største i privat sektor, NKI nettstudier, har også en lavere svarprosent, 40 prosent. Siden denne fagskolen tilbyr studier innenfor flere fagområder, er det likevel ikke mulig å si noe om hvilken betydning dette har for skjevhet i utvalget.

Analyser

Resultater fra spørreundersøkelsen er i hovedsak undersøkt opp mot bakgrunnsvariablene kjønn, alder, ansettelsesforhold og sektor. Kunnskapsdepartementet ønsket også analyser ut fra fagområder. De sektorvise forskjellene mellom private og offentlige fagskoler utgjør i stor grad også forskjeller mellom fagområder. Om lag 80 prosent av de offentlige

fagskoleutdanningene er i tekniske fag, helse- og sosialfag og samferdsels-, sikkerhets- og servicefag, mens det innenfor humanistiske og estetiske og økonomisk-administrative fag er flest private tilbud, henholdsvis 91 og 70 prosent (Kunnskapsdepartementet, 2016). Et kompliserende forhold i analysene av fagområder var at tre fagområder har få respondenter (under 30) og mange respondenter oppga at de underviser i flere fagområder. Særlig gjaldt dette for de tekniske og maritime fagene, som tilhører to ulike fagområder. Om resultatene indikerer signifikante forskjeller er derfor undersøkt mellom sektorer, og ikke mellom fagområder.

Kravspesifikasjon

I tillegg til den kvantitative undersøkelsen, har vi gjennomgått opplysninger fra fagskolene om krav til fagmiljøets kompetanse. Alle fagskoler skal levere inn en kravspesifikasjon til NOKUT som beskriver kravene som stilles til faglig og pedagogisk kompetanse, digital kompetanse og yrkeserfaring ved søknad om godkjenning av studietilbud. Vi valgte å be om 1-2 eksempler på kravspesifikasjoner fra skolene, og innhentet disse sammen med e-post-adressene til lærerne. 35 skoler valgte å sende inn denne dokumentasjonen. Vi har lest igjennom kravene og vurdert forskjeller og likheter i beskrivelsene. Funnene kommenteres kort i innledningen under kapitlene som omhandler fagutdanning, pedagogisk utdanning og arbeidserfaring.

4. Hva viser resultatene?

I dette kapitlet presenterer vi resultatene fra spørreundersøkelsen under overskriftene kjennetegn ved fagmiljøene, faglig utdanningsbakgrunn, pedagogisk kompetanse, arbeidserfaring og oppdatert kompetanse og kompetansebehov. Resultater som omtales, men ikke oppgis i figurer eller tabeller i kapitlet, gjenfinnes i hovedsak i vedleggstabellene. I vedlegget har vi inkludert alle spørsmål i spørreskjemaet med frekvenstabeller, og resultatene vises også etter sektor.

Siden det ikke er gjennomført lignende undersøkelser i fagskolene tidligere, synes vi er det interessant å sammenholde resultatene med andre undersøkelser. Vi har derfor valgt å inkludere sammenlignende resultater fra andre kompetansekartlegginger eller undersøkelser i dette kapitlet.

Kjennetegn ved fagmiljøene i fagskolene

Kjønns- og aldersfordeling

I fagskolene jobber det et flertall menn, og som tidligere nevnt fikk vi inn svar fra 39 prosent kvinner og 61 prosent menn. Kjønnsfordelingen mellom de ansatte er tilnærmet lik kjønnsfordelingen blant studentene, 62 prosent menn og 38 prosent kvinner¹. Fordelingen gjenspeiler at det er flest studenter og utdanningstilbud innenfor fagområdet naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, og at dette fagområdet er mannsdominert. Til sammenligning er det også i UH-sektoren et flertall menn i undervisnings- og forskerstillinger, men her er kvinneandelen høyere (46 prosent²).

Over halvparten av lærerne i utvalget er 50 år eller eldre (54 prosent). Siden en del fagskoler stiller krav om flere års yrkeserfaring for ansettelse, er det ikke overraskende at det er færre respondenter i aldersgruppene under 40 år, til sammen 20 prosent. De private fagskolene har størst andel yngre respondenter. Her oppgir 30 prosent å være under 40 år. I den andre enden av skalaen finner vi at nær en fjerdedel av respondentene er 60 år eller eldre. Det er de offentlige fagskolene som har flest eldre respondenter. Aldersfordelingen i utvalget vises i figur 1.

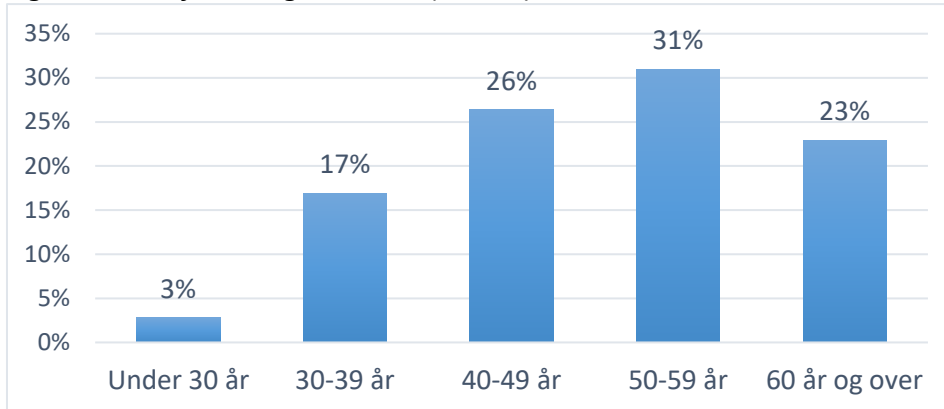
Hvis vi sammenligner med aldersfordelingen blant lærerne i videregående skole på yrkesfaglige studieprogrammer og i UH-sektoren, finner vi tilsvarende resultater. Alle de yrkesfaglige utdanningsprogrammene har en lærerstab hvor halvparten er eldre enn 50 år, med unntak av naturbruk (Ekren, Holgersen & Steffensen, 2018). Ved bygg- og anleggsteknikk, restaurant- og matfag, elektrofag og teknikk- og industriell produksjon er over 60 prosent av lærerne over 50 år. I UH-sektoren er 53 prosent av ansatte i undervisnings- og forskerstillinger 50 år eller eldre³.

¹ Tall fra Meld. St. 9 (2016-2017) (2016) over studenter i 2015

² Tall fra statistikkoppslag i Database for statistikk om høyere utdanning (DBH) for 2017. Andel årsverk.

³ Tall er hentet fra statistikkoppslag i DBH for 2017.

Figur 1 Aldersfordeling. Prosent. (N=853)

Stilling

Som tidligere nevnt er undersøkelsen rettet mot fagmiljøene i fagskolen, dvs. ansatte i undervisningsstilling, faglige ledere eller andre med ansvar for undervisning og undervisningskvalitet i fagskolen. Stillingskategoriene i fagskolen er ikke samordnet på tilsvarende måte som andre steder i utdanningssystemet. Det er derfor ikke mulig å se ut fra stillingstittel hvilke formelle krav som stilles til stillingen. I Meld. St. 9 (2016-2017) (2016, s. 95) nevnes ulike titler fagskolene bruker, slik som lærer, faglærer, lektor, timelærer, gjestelærer. I undersøkelsen valgte vi å be respondentene oppgi om de var i undervisningsstilling eller lederstilling med eller uten undervisning. Vi inkluderte også svaralternativene faglig ansvarlig og pedagogisk ansvarlig. Disse stillingene viser til at det i 2014 ble innført et krav om at det må være en dedikert faglig og en dedikert pedagogisk ansvarlig for alle fagskoleutdanningene som tilbys. Det var mulig å velge flere svaralternativer, i tillegg til *Annet*.

Resultatene viser at 745 av respondentene oppgir at de har en undervisningsstilling i fagskolen. Dette tilsvarer 87 prosent. Tallet inkluderer 70 ledere med undervisningsstilling. 170 respondenter har oppgitt at de er faglig ansvarlig, mens 70 er pedagogisk ansvarlig, enten i kombinasjon med annen stilling eller ikke. 53 oppgir å være ledere uten undervisning. Totalt svarer 14 prosent av utvalget at de har en lederstilling i fagskolen.

I kategorien *Annet*, opplyses det om stilling som sensor, e-pedagog, koordinator, trainee m.m. Det er åtte respondenter som kun oppgir annet. Blant disse kan det være noen som ikke er i primær målgruppe for undersøkelsen. Disse er likevel inkludert i tallmaterialet. Vi valgte å inkludere disse siden det var vanskelig å avgjøre om disse respondentene ikke er i undervisnings- eller lederstilling, og de utgjør uansett en liten andel av totalt antall respondenter.

Ansettelsesforhold og stillingsomfang

Vi skal nå se nærmere på hva som kjennetegner fagskoleansattes ansettelsesforhold og stillingsomfang (se tabell 2). Et stort flertall, nær 4 av 5 som har svart på undersøkelsen, har fast stilling. Seks prosent oppgir å ha midlertidig stilling, mens 16 prosent har timekontrakt. Det er en litt større andel kvinner som har midlertidig stilling og timekontrakt enn menn.

Sammenligner vi våre resultater med lærerne i videregående skole, har samme andel fast stilling (Ekren et al., 2018).

Videre analyser viser at det er signifikante forskjeller mellom offentlig og privat sektor. I de offentlige fagskolene har 87 prosent fast stilling, mot 62 prosent i de private fagskolene. Gjennom kontakt med flere private fagskoler, har vi fått inntrykk av at det er vanlig å engasjere fagskolelærere på timekontrakt. Disse lærerne har ofte annen relevant stilling i bransjen og er innleid i fagskolen på timekontrakt for å undervise i spesifikke fagområder. Av respondentene som jobber i private fagskoler, oppgir 33 prosent at de har timekontrakt. Kun en liten del av respondentene oppgir at de har midlertidig stilling. Det kan derfor se ut som midlertidige stillinger ikke er så vanlige i fagskolen som i UH-sektoren, der 17 prosent jobber i midlertidige stillinger⁴. I tabell 2 vises en oversikt over ansettelsesforhold etter sektor.

Tabell 2 Ansettelsesforhold. Antall og andel og andel fordelt på sektor og kjønn.

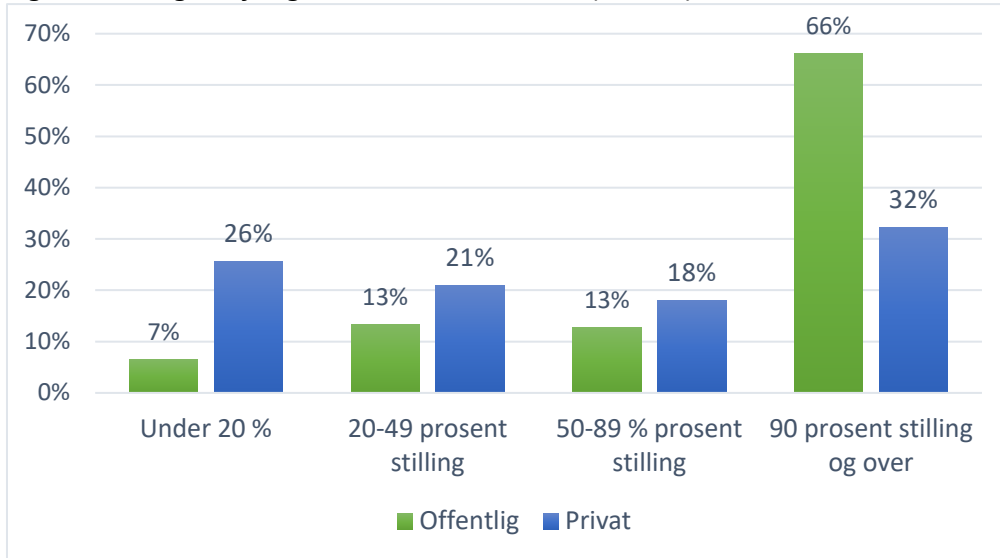
	Antall	Andel	Offentlig	Privat	Kvinner	Menn
Fast stilling	663	78 %	87 %	62 %	72 %	82 %
Midlertidig stilling	50	6 %	6 %	5 %	9 %	4 %
Timekontrakt	140	16 %	7 %	33 %	19 %	14 %

Hvor stor stillingsprosent har de ansatte i fagskolen? Kartleggingen viser at halvparten av respondentene jobber i full stilling (90 prosent eller mer), mens 30 prosent har et stillingsomfang på under 50 prosent. 14 prosent har så liten stillingsprosent, under 20 prosent, at den kan karakteriseres som en bistilling. Siden undersøkelsen i utgangspunktet ikke inkluderte ansatte med mindre enn 20 prosent stilling, bør resultatet leses med forsiktighet. Det kan være grunn til å tro at antallet med en liten stillingsprosent i fagskolene er høyere.

Det er stor forskjell på stillingsomfang mellom de offentlige og private fagskolene, og dette vises i figur 2. En av fem oppgir at de jobber mindre enn halv stilling i de offentlige fagskolene, mens nær halvparten av de svarende i de private fagskolene jobber mindre enn halv stilling.

⁴ Jf. Tilstandsrapport universiteter og høyskoler (Kunnskapsdepartementet, 2018b)

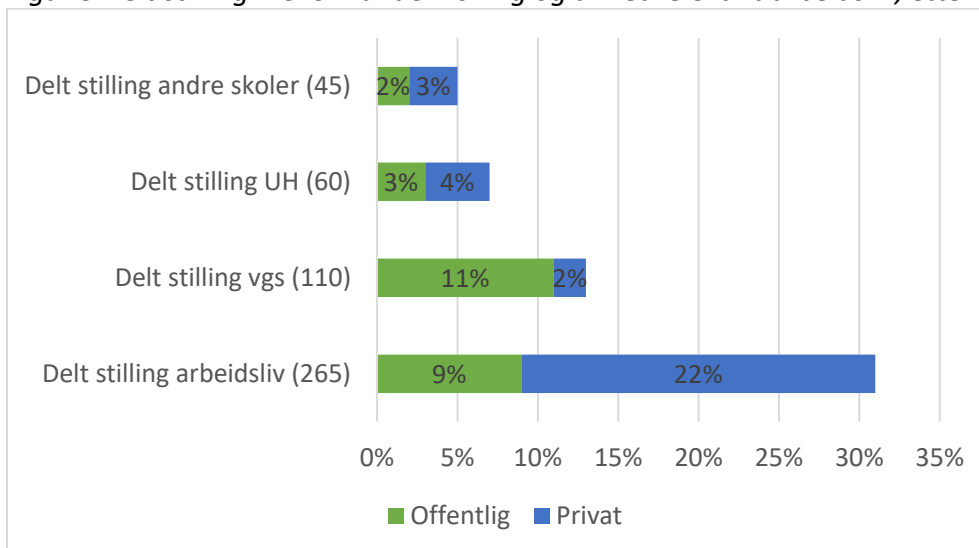
Figur 2 Stillingsomfang etter sektor. Prosent. (N=836)

Når flere respondenter oppgir at de jobber mindre enn halv stilling i fagskolen, kan vi forvente at de kombinerer undervisningsstilling i fagskolen med annen stilling. Gjennom å jobbe både i fagskolen og relevant bransje, kan relevant og oppdatert kunnskap om yrkesfeltet formidles til studentene. I fagskolemeldingen står det «...at det i fagskoleutdanningene er, og bør være, mange lærere som deler sin tid mellom fagskolen og den aktuelle bransjen eller yrket.» (Meld. St. 9 (2016-2017), 2016, s. 97).

Vi ønsket å vite om lærerne jobbet i relevant arbeidsliv utenfor utdanningssektoren eller i andre undervisningsstillinger. Det var mulig å spesifisere svarene for undervisningsstilling i videregående skole (vgs), i universitet eller høyskole (UH) eller andre skoler. Svarfordelingen vises i figur 3.

Figur 3 Delt stilling mellom undervisning og annet relevant arbeidsliv, etter sektor. Prosent⁵.

⁵ Antall som svarte på spørsmålene om delt stilling med relevant arbeidsliv og delt stilling mellom fagskolen og andre skoler var hhv. N=853 og N=868.

Av figur 3 ser vi at nær en tredjedel av respondentene, 31 prosent, har delt stilling med relevant arbeidsliv. Dette tilsvarer 265 respondenter. 70 prosent av disse jobber i en privat fagskole. Det er store forskjeller mellom fagområdene. Fagområdet humanistiske og estetiske fag og samfunnsfag og juridiske fag har flest lærere i delt stilling (hhv. 60 prosent og 56 prosent), etterfulgt av helse-, sosial- og idrettsfag og utdanninger i pedagogikk (40 prosent). Det er 16 prosent av lærerne i naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag som har delt stilling.

Svarene bekrefter at de private fagskolene i større grad bruker fagpersoner med stilling i relevant arbeidsliv i undervisningsstilling i fagskolen. Samtidig er det mulig at forskjellene mellom sektorene ikke er like store som denne studien viser. Siden hel, fast stilling er vanlig ansettelsesform i offentlige fagskoler, er det mulig at innleide lærere i mindre stillingsprosent ikke ble inkludert i e-post-listene fra fagskolene, og dermed ikke fikk anledning til å svare på undersøkelsen.

En del av fagskolene har tradisjonelt vært kombinerte videregående skoler og fagskoler, med virksomhet på samme sted. Gjennom prosjektet er vi gjort kjent med at fagskoler og videregående skoler i større grad ønsker å skilles fra hverandre, blant annet for å understreke nivåforskjellen. Vi forventet likevel å finne flere lærere, særlig i mindre offentlige skoler, med delt undervisningsstilling mellom fagskolen og videregående skole. Totalt 110 respondenter (13 prosent) oppgir at de har delt stilling med videregående skole, og de aller fleste av disse jobber i offentlige fagskoler. Delt stilling mellom fagskole og UH-sektoren er mindre vanlig. Sju prosent oppgir at de underviser ved universitet/høyskole og fem prosent oppgir at de har undervisningsstilling ved andre skoler.

Videre analyser av delt stilling, alder og ansettelsesforhold, viser signifikante forskjeller. Flere i yngre aldersgrupper har delt stilling. Tre av fire respondenter med timekontrakt har delt stilling med relevant arbeidsliv. Det samme gjelder nær halvparten med midlertidig stilling.

Fagområde

Fagskolene har studietilbud i mange forskjellige fagområder, og det er stor variasjon i hvor mange som jobber innenfor de ulike områdene. Det er vanlig å bruke en inndeling i fagområder etter de faglige hovedkategoriene i SSBs utdanningsstatistikk, NUS. I tabell 3 på neste side vises hovedkategoriene med de største fagområdene som er relevante for fagskolenes fagområder (se også Meld. St. 9 (2016-2017) (2016, s. 19). I noen av hovedkategoriene finner vi fagområder som ligger langt fra hverandre, for eksempel i fagområdet samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag, som blant annet inneholder flyverutdanning, lokomotivførerutdanning, maritime fag og skjønnhetspleie. Fotofag og grafisk design inngår i humanistiske og estetiske fag, mens film og TV er en del av samfunnsfag og juridiske fag (mediefag).

I undersøkelsen ba vi respondentene oppgi hvilket fagområde de jobber ved i fagskolen. Vi valgte ikke å bruke NUS-kategoriene i spørreskjemaet, siden det kan være vanskelig å forstå hvilken kategori utdanningene tilhører. Vi valgte derfor å oppgi 14 av de vanligste

fagområdene i spørreskjemaet, med *annet* som alternativ. Annet-svarene ble omkodet og lagt inn under riktig hovedkategori. 31 valgte å ikke spesifisere hvilket annet fagområde de jobber ved. Det var mulig å oppgi flere fagområder, og flere benyttet denne muligheten. Antall svar på fagområdene er derfor høyere enn antallet som besvarte undersøkelsen. Svarfordelingen vises i tabell 3.

Tabell 3 Fagområde gruppert etter NUS-kategorier. Antall og prosent.

Faglige hovedkategorier	De største fagområdene	Antall	Andel
Humanistiske og estetiske fag (Hum./est.)	Religionsfag Teater, dans og musikk Mote og klesdesign Fotofag Kunsthøgskole	119	12 %
Utdanninger i pedagogikk (Ped.) ⁶		27	3 %
Samfunnsfag og juridiske fag (Samf.)	Mediefag Film og TV	25	3 %
Økonomiske og administrative fag (Øk./adm)	Regnskap, økonomi og ledelse Handel og markedsføring Kontor og sekretær Hotell og reiseliv	90	9 %
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag (Tekn.)	Kjemiske fag Informasjons- og datateknologi Elektrofag Mekaniske fag Bygg og anlegg Petroleumsfag Dykking	341	35 %
Helse- og sosial- og idrettsfag (HS)	Pleie- og omsorgsfag Sosial- og oppvekstfag Terapeutiske fag Idrettsfag	178	18 %
Primærnæringsfag (Primær)	Gartneri og hagebruk Husdyrhold, planteproduksjon og driftsledelse Hestefag	19	2 %
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag (SSS)	Lokomotivfører Flyver Maritime fag Logistikk og transport Helse, miljø og sikkerhet Skjønnhetspleie	169	18 %
Totalt		968	100 %

Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag er det største fagområdet. I overkant av en tredjedel av respondentene oppgir at de underviser i eller er leder for dette fagområdet. Fordelingen mellom de neste fagområdene er jevnere. Helse-, sosial- og idrettsfaglige utdanninger utgjør det andre største fagområdet, men er tett fulgt av

⁶ I fagområdet lærerutdanninger og pedagogiske fag er det kun et fåtall tilbud, der alle tilhører kategorien pedagogiske utdanninger.

samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag og humanistiske og estetiske fag. Det er få respondenter som underviser/er leder innenfor fagområdene samfunnsfag og juridiske fag, utdanninger i pedagogikk og primærnæringsfag.

Fordelingen på fagområder gjenspeiler stort sett fordelingen av antall studenter per fagfelt, men samferdsel, sikkerhetsfag og andre servicefag skiller seg ut med en større andel av de svarende enn andelen studenter (8 prosent⁷). Dette kan skyldes at en del av de tekniske fagskolene også tilbyr maritime fag, og at lærerne underviser i begge fagområdene. Lærere og ledere knyttet til fagområdet naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag i tallmaterialet vårt utgjør en noe mindre andel enn andelen studenter i samme fagområde (48 prosent)⁸.

Faglig utdanningsbakgrunn

Kravene til de ansatte i undervisningsstilling i fagskolen er fastsatt i fagskoletilsynsforskriften (§3-5) og omtalt i kapittel 2. Kravene innebærer at undervisningspersonalet samlet må ha formell utdanning i aktuelt fagområde på minst fagskolenivå. Det kan gjøres unntak for fagområder som ikke har utdanning på fagskolenivå – slik at lang yrkespraksis kan erstatte formell utdanning.

Gjennomgangen av kravspesifikasjonene viser at flere fagskoler krever fagutdanning på minimum ett nivå høyere enn det som undervises, det vil si på bachelornivå. 21 av 35 kravspesifikasjoner viser dette. 11 kravspesifikasjoner viser til at det kreves fagskoleutdanning, og dette er særlig på områder hvor det ikke finnes tilsvarende høyere utdanning. Få fagskoler sidestiller utdanningsnivåene, og bare en fagskole viser til at fagmiljøet som gruppe skal ha lærere med bakgrunn fra både fagskoleutdanning, bachelor- og masterutdanning.

I undersøkelsen valgte vi å dele opp spørsmål om faglig utdanning og pedagogisk utdanning, siden en slik oppdeling passer godt for lærerne i fagskolen. Det er vanlig å fullføre fagutdanning først, for deretter å ta pedagogisk utdanning når en er ansatt i fagskolen. Vi valgte å dele spørsmålet om faglig utdanningsnivå opp i flere svaralternativer. Vi ønsket å skille mellom utdanning på videregående skoles nivå og fagskolenivå, siden SSBs arbeidsmarkedsstatistikk ikke gjør det, og det derfor ikke finnes en god oversikt over eventuelle forskjeller mellom disse utdanningsnivåene. Videre delte vi høyere utdanning i kort utdanning (1-2 år), fullført bachelorgrad, fullført mastergrad og PhD for å få en god og detaljert oversikt over utdanningsnivået.

Respondentene svarte også på spørsmål om hvilken utdanning de har fullført i et fritekstfelt. Svarene ble deretter kodet ut fra kategoriene i SSBs utdanningsstatistikk. Vi omkodet svar på

⁷ Jf. Fagskolemeldingen (Meld. St. 9 (2016-2017), 2016)

⁸ Jf. Fagskolemeldingen (Meld. St. 9 (2016-2017), 2016)

utdanningsnivå, hvis svaret åpenbart var feiltolket ut fra respondentenes svar i fritekstfeltet. Det samme gjaldt for utdanninger som tidligere ikke hadde fagskolegodkjenning, men nå ligger på dette utdanningsnivået.

Vi viser først oversikt over faglig utdanningsnivå i tabell 4.

Tabell 4 Utdanningsnivå, faglig utdanning. Antall og andel totalt og antall fordelt på sektor.

	Alle		Private fagskoler		Offentlige fagskoler	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Grunnskole	1	0,1 %	1	0 %	0	0 %
Videregående skole	20	2,3 %	12	4 %	8	1 %
Fagskole	86	10,1 %	28	9 %	58	11 %
1-2 år ved univ./høgskole	121	14,2 %	35	11 %	85	16 %
Bachelorgrad	304	35,6 %	115	37 %	185	35 %
Mastergrad	303	35,5 %	116	37 %	185	35 %
PhD	18	2,1 %	7	2 %	11	2 %
Antall	853	100 %	314	100 %	532	100 %

I tabell 4 ser vi at to prosent av respondentene har utdanning på nivå med grunnskole og videregående skole, dvs. lavere nivå enn det som er kravet i fagskoletilsynsforskriften. 10 prosent har utdanning på fagskolenivå, og 88 prosent har høyere utdanning. Det er små forskjeller mellom sektorene.

Resultatene over faglig utdanningsnivå avviker fra oversikten over sysselsatte i fagskolene i Meld. St. 9 (2016-2017) (2016), som viser tall fra SSBs sysselsettingsstatistikk. Der oppgis det at 7 prosent av de ansatte, 224 personer, har utdanning på grunnskolenivå, 22 prosent har videregående skole (inkludert fagskole), mens 67 prosent har høyere utdanning. I tabell 5 vises en sammenligning av SSBs tall og tall fra denne studien.

Tabell 5 Sammenligning av utdanningsnivå - SSB tall⁹ og våre tall. Andel.

Utdanningsnivå	Tall fra SSB	Våre tall
Grunnskole	7 %	1 %
Videregående/ fagskole	22%	12 %
Høyere utdanning	67 %	88 %

En forklaring på denne forskjellen kan være at personer med lavere utdanningsnivå ikke har ønsket å svare på kartleggingen. Vi anser det likevel som usannsynlig at sju prosent, eller 90 personer av de om lag 450 personene som ikke har besvart undersøkelsen, skulle oppgi grunnskole som høyeste utdanning. En annen forklaring kan være at tallene fra SSB som er benyttet i fagskolemeldingen, inkluderer ansatte i fagskolene som ikke har undervisningsstilling. Uansett årsak til forskjellene, viser våre funn at det er et betydelig

⁹ Hentet fra Meld. St. 9 (2016-2017) (2016, s. 95)

høyere utdanningsnivå blant lærerne i fagskolene enn det som er oppgitt i fagskolemeldingen.

Ser vi på sammenhenger mellom utdanningsnivå og fagområde respondentene har utdanning fra, så er det store forskjeller. Disse vises i tabell 6. Fagområdet humanistiske og estetiske fag, som blant annet inneholder kunstfag og design- og grafiske utdanninger, har størst andel av lærere/ledere med mastergrad. Det er samferdsel, -sikkerhetsfag og andre servicefag som har høyest andel av lærere/ledere med faglig utdanning på fagskolenivå. Fagområdet som inkluderer helse-, sosial- og oppvekstfag har flest respondenter med bachelorgrad. Innenfor det største fagområdet, de tekniske fagene, er utdanningsbakgrunn likt fordelt mellom master- og bachelorgrad.

Tabell 6 Utdanningsnivå og fagområde for lærernes/ledernes utdanning

	Hum./ est.	Ped.	Samf.	Øk./ adm.	Tekn.	HS	Primær	SSS	Totalt
Videregående skole	2 %	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	2 %	6
Fagskole	7 %	1 %	14 %	1 %	9 %	2 %	33 %	54 %	74
Høyere utdanning 1-2 år	6 %	20 %	3 %	15 %	21 %	4 %	17 %	17 %	117
Bachelorgrad	27 %	39 %	38 %	32 %	35 %	69 %	8 %	24 %	295
Mastergrad	58 %	40 %	45 %	51 %	35 %	26 %	42 %	2 %	302
Antall	127	75	29	87	310	108	12	46	794

Som tidligere nevnt er fagområdet samferdsel underrepresentert i utvalget. Hvis flere fra dette fagområdet hadde svart på undersøkelsen, er det sannsynlig at andelen med fagutdanning på fagskolenivå hadde vært høyere.

Vi må også peke på at oversikten i tabell 6 har noen klare svakheter. Fagområdet som viser til respondentenes utdanningsbakgrunn er ikke nødvendigvis det samme fagområdet de underviser i eller er leder for. For eksempel er 46 respondenter kategorisert med utdanning fra samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag. Kun 2 prosent av disse har mastergrad. Det betyr ikke at kun 2 prosent med mastergrad underviser i eller er leder for dette fagområdet. Derimot kan vi tolke disse tallene slik at det finnes færre aktuelle masterutdanninger innenfor fagområdet. For eksempel tilhører luftfartsfag og jernbanetraffikkfag inn under denne kategorien. Så vidt vi kjenner til, er det kun de siste årene etablert ett studietilbud på masternivå i luftfartsfag og ett i veg og jernbane. Det tilbys et fåtall masterprogram innenfor det maritime fagområdet og innenfor logistikk, sikkerhet og HMS, men ingen innenfor andre servicefag.

Hvis vi ser på sammenhenger mellom utdanningsnivå og fagområdet for undervisning i fagskolen i tabell 7, vises et noe annet bilde. Vi ser at antallet respondenter i de ulike fagområdene endres noe. Blant annet er det 169 respondenter som oppgir at de jobber ved samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag. Av disse 169 respondentene er det 37 som har mastergrad. Dette utgjør 22 prosent. Andel med fagskoleutdanning som høyeste utdanningsnivå er nesten halvert. En av tre i dette fagområdet har masterutdanning fra

naturvitenskapelige eller tekniske fag. Vi finner også at en av tre som jobber ved helse-, sosial- og idrettsutdanninger har masterutdanning.

Tabell 7 Utdanningsnivå og fagområde for undervisning

	Hum./ est.	Ped.	Samf.	Øk./ adm.	Tekn.	HS	Primær	SSS	Totalt
Antall	119	27	25	90	341	178	19	169	817
Videregående skole	6 %	0 %	0 %	1 %	1 %	1 %	11 %	4 %	20
Fagskole	11 %	7 %	20 %	4 %	9 %	2 %	11 %	25 %	84
Høyere utdanning 1-2 år	10 %	15 %	8 %	12 %	16 %	6 %	11 %	24 %	115
Bachelorgrad	25 %	30 %	36 %	36 %	33 %	56 %	16 %	24 %	296
Mastergrad	48 %	37 %	32 %	46 %	38 %	33 %	53 %	22 %	284
PhD	0 %	11 %	4 %	1 %	2 %	2 %	0 %	1 %	17

Av tabell 8 ser vi at kvinner har høyest faglig utdanningsnivå. Over 80 prosent av kvinnene har en bachelorgrad eller høyere utdanningsnivå, mens tilsvarende tall for menn er 67 prosent. Det er ikke signifikante forskjeller mellom utdanningsnivå og sektor, ansettelsesforhold eller stillingsprosent, men analyse av forskjeller i alder viser signifikante resultater. 4 av 10 over 60 år har mastergrad, mens 2 av 10 med fagskoleutdanning er under 40 år (jf. tabell 8).

Tabell 8 Utdanningsnivå etter kjønn og alder

	Antall	Kvinner	Menn	Under 40 år	40-49 år	50-59 år	60 år +
Grunnskole	1	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Videregående skole	20	2 %	2 %	2 %	4 %	3 %	1 %
Fagskole	86	5 %	13 %	20 %	11 %	7 %	6 %
Høyere utdanning 1-2 år	121	9 %	18 %	11 %	10 %	14 %	22 %
Bachelorgrad	304	43 %	31 %	34 %	37 %	39 %	30 %
Mastergrad	303	39 %	34 %	34 %	36 %	34 %	39 %
PhD	18	2 %	2 %	0 %	3 %	3 %	1 %
Sum	853	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

I undersøkelsen inkluderte vi også et spørsmål om fag-/svennebrev. Lærere med fagbrev har selv yrkesfaglig bakgrunn, i likhet med et stort flertall av studentene. Nær en fjerdedel av respondentene, 201 personer, oppgir at de har et fagbrev. Det er, ikke overraskende, flest med fagbrev fra de tekniske fagområdene (57 %).

Pedagogisk kompetanse

I motsetning til videregående skole er det ikke noe krav om formell pedagogisk utdanning for å bli ansatt som lærer i fagskolen. Det finnes heller ikke en pedagogisk utdanning tilpasset fagskolelærere. Det stilles imidlertid krav om relevant pedagogisk kompetanse for utdanningen og at minst en person skal ha formell pedagogisk utdanning og erfaring. Denne personen har samtidig et særlig ansvar for utdanningens pedagogiske opplegg

(Fagskoletilsynsforskriften §3-5). I fagskolemeldingen stilles det spørsmål ved om den samlede pedagogiske kompetansen til de ansatte er tilstrekkelig, og om kravet er satt for lavt (Meld. St. 9 (2016-2017), 2016). Dette synet balanseres mot kravet om lærernes bransjetilknytning og at det ikke kan forventes formell pedagogisk utdanning i delte stillinger.

I gjennomgangen av fagskolenes kravspesifikasjoner finner vi en forskjell mellom de offentlige og private fagskolenes krav til pedagogisk kompetanse. De offentlige fagskolene krever PPU og enkelte fagskoler nevner at det stilles som vilkår for ansettelse. De private fagskolene har i stor grad beholdt forskriftens formulering og nevner at det kreves relevant pedagogisk kompetanse, uten å spesifisere hva dette er. Enkelte skoler beskriver at pedagogisk utdanning er ønskelig eller en fordel, og at undervisningserfaring eller interesse for undervisning kan erstatte utdanningskravet.

I fagskolemeldingen opplyses det om at to tredjedeler av alle ansatte ved «rene» fagskoler (ikke kombinerte skoler med videregående opplæring) mangler pedagogisk utdanning (Meld. St. 9 (2016-2017), 2016, s. 96). Våre tall viser at langt flere av respondentene har pedagogisk utdanning, også om vi ser bort fra tallene for intern opplæring i pedagogikk. 71 prosent av våre respondenter svarer at de har fullført en pedagogisk utdanning eller at de er i gang med å fullføre denne. 29 prosent, eller 248 respondenter oppgir at de ikke har pedagogisk utdanning.

I tabell 9 vises fordelingen over pedagogisk utdanning. Tabellen viser også at det er store forskjeller mellom offentlige og private fagskoler.

Tabell 9 Pedagogisk utdanning, antall og prosent. Alle og etter sektor.

	Alle		Offentlig		Privat	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Ja, har fullført utdanning tidligere	533	63 %	396	74 %	132	42 %
Ja, er i gang, men har ennå ikke fullført	72	8 %	53	10 %	19	6 %
Nei	248	29 %	83	16 %	163	52 %

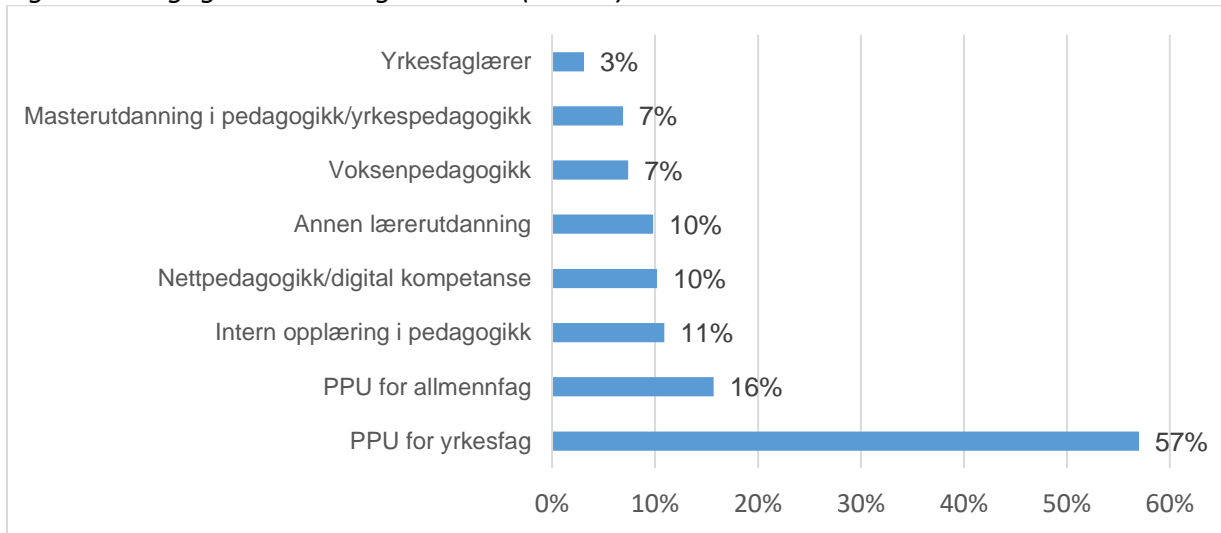
Totalt oppgir 84 prosent av de ansatte i offentlige fagskoler at de har fullført eller fullfører en pedagogisk utdanning, mot 48 prosent i de private fagskolene. Forskjellen mellom sektorene kan relateres til at skoleeierne, dvs. fylkeskommunene, stiller krav om at lærerne i fagskolen skal ha en godkjent lærerutdanning, på lik linje med lærerne i videregående skole. Det er derfor interessant at andelen med pedagogisk utdanning som underviser programfag på yrkesfag i videregående skole er det samme som i offentlige fagskoler, 84 prosent (Ekren et al., 2018).

77 prosent av alle respondentene ved offentlige fagskoler oppgir at de har en formell lærerutdanning. Tilsvarende tall i de private fagskolene er 33 prosent.

Praktisk pedagogisk utdanning for yrkesfag (PPU-y) er den vanligste pedagogiske utdanningen blant respondentene. 57 prosent av respondentene oppgir PPU-y, og 29 prosent oppgir at de har andre lærerutdanninger (PPU for allmennfag,

yrkesfaglærerutdanning eller annen lærerutdanning). Det er relativt få av respondentene som har masternivå på sin pedagogiske kompetanse (7 prosent). Fordelingen på de ulike utdanningene vises i figur 4, og det var mulig å oppgi flere svar.

Figur 4 Pedagogisk utdanning. Prosent. (N=605).

Ser vi på sammenhengen pedagogisk utdanning og stillingsandel, så vises signifikante forskjeller. Det er flere i større stillingsandel som har pedagogisk utdanning. 50 prosent av de med halv stilling eller mer i fagskolen har pedagogisk kompetanse, mot 20 prosent av de med mindre enn halv stilling i fagskolen. Videre analyser viser at det grunn til å forvente forskjeller mellom pedagogisk utdanning, ansettelsesforhold og alder. 75 prosent av de med fast stilling har pedagogisk utdanning, mot 55 prosent av de med midlertidig stilling eller timekontrakt. Disse sammenhengene er relatert til forskjeller mellom sektorene. Som tidligere vist, er det flest med fast stilling og flest eldre lærere i de offentlige fagskolene. I tabell 10 vises resultater for pedagogisk utdanning og stillingsomfang, ansettelsesforhold og alder.

Tabell 10 Pedagogisk utdanning og stillingsomfang, ansettelsesforhold og alder. Antall og prosent.

	Har pedagogisk utdanning		Uten pedagogisk utdanning		Sum
	Antall	Andel	Antall	Andel	
Stillingsomfang					
Under 20 %	65	56 %	53	45 %	118
20-49 %	91	66 %	47	34 %	138
50-89 %	88	69 %	39	31 %	127
90 % +	348	77 %	105	23 %	453
Ansettelsesforhold					
Fast stilling	500	75 %	163	25 %	663
Ikke fast stilling	105	55 %	85	45 %	190
Alder					
Under 40 år	89	53 %	78	47 %	167
40-49 år	152	68 %	73	32 %	225
50-59 år	201	76 %	64	24 %	265
60 år og over	163	83 %	33	17 %	196

Siste analyse av pedagogisk utdanning ser på forskjeller mellom fagområder (tabell 11). Innenfor de største fagområdene er det de humanistiske og estetiske fagene som skiller seg ut. Under halvparten av respondentene, fire av ti, har pedagogisk utdanning. Dobbelt så mange har pedagogisk utdanning i samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag og naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag. Innenfor helse-, sosial- og idrettsfag har sju av ti pedagogisk utdanning.

Tabell 11 Pedagogisk utdanning og fagområde for undervisning. Antall og prosent.

	Har pedagogisk utdanning		Uten pedagogisk utdanning		Sum
	Antall	Andel	Antall	Andel	
Humanistiske og estetiske fag	48	40%	71	60%	119
Utdanninger i pedagogikk	23	85%	4	15%	27
Samfunnsfag og juridiske fag	11	44%	14	56%	25
Økonomiske og administrative fag	61	68%	29	32%	90
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	270	79%	71	21%	341
Helse- og sosial- og idrettsfag	129	72%	49	28%	178
Primærnæringsfag	14	74%	5	26%	19
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	135	80%	34	20%	169

Nettpedagogisk utdanning

Et annet krav som stilles til undervisningspersonalets kompetanse i fagskoletilsynsforskriften (§3-5) er digital kompetanse relevant for utdanningen. Digital kompetanse blir i NOKUTs

veiledning til fagskoletilsynsforskriften definert som kompetanse og erfaring med nettpedagogikk og kompetanse og erfaring med bruk av verktøy for gjennomføring av nettutdanning. For nettbaserte studier er det særlig relevant med nettpedagogisk kompetanse, mens det for andre typer studier kan være mindre relevant.

62 respondenter, dvs. 10 prosent, oppgir at de har nettpedagogisk utdanning (jf. figur 4). Totalt svarer 332 respondenter (40 %) at de er lærer/veileder i nettbaserte eller delvis nettbaserte studier. 43 av disse oppgir at de har nettpedagogisk utdanning. Det betyr at i utvalget vårt er det 13 prosent av lærere/veiledere i nettbaserte tilbud som spesifiserer at de har en nettpedagogisk utdanning.

Komiteen som foresto tilsyn med nettbaserte tekniske fagskoleutdanninger nevner at den nettpedagogiske kompetansen som fagskolene beskriver, i stor grad omfatter egen erfaring (NOKUT, 2017). Resultatene fra denne studien støtter dette funnet, i og med at et mindretall oppgir at de har nettpedagogisk utdanning. Komiteen mener også at det er rimelig å forvente at pedagogisk ansvarlig for nettstudier har formell nettpedagogisk kompetanse. En svært liten andel i vårt utvalg, ni stykker, oppgir at de både er pedagogisk ansvarlig og har nettpedagogisk utdanning.

Det er flest fra offentlig sektor og med fast stilling og eldre respondenter som har nettpedagogisk utdanning, jf .tabell 12.

Tabell 12 Nettpedagogisk utdanning og ansettelsesforhold, alder og sektor. Antall.

	Nettpedagogisk utdanning
Ansettelsesforhold	<i>Antall</i>
Fast stilling	52
Ikke fast stilling	10
Alder	
Under 40 år	6
40-49 år	13
50-59 år	24
60 år og over	19
Sektor	
Offentlig	45
Privat	16

Vi ba respondentene med nettpedagogisk utdanning om å spesifisere denne utdanningen med navn og omfang. Nær halvparten oppgir et omfang mellom 15 og 30 stp., mens en del har tatt studier ved NTNU på 5-10 stp. Få nevner studier av ett års omfang eller mer, eller interne kurs. Vi vet at flere tilbydere av nettstudier, blant annet NKI nettstudier eller Norges yrkesakademi, har egne interne kurs for sine lærere. Våre resultater belyser ikke denne aktiviteten godt nok.

Arbeidserfaring

I kravene til fagmiljøene ved fagskolen er det nevnt at fagmiljøet skal ha oppdatert og relevant yrkeserfaring. I kravspesifikasjonene som vi har gjennomgått, spesifiserer 10 av 35 fagskoler krav til omfang av arbeidserfaring. Omfanget er mellom 2-5 år. De fleste fagskolene gjentar kravet fra forskriften og krever oppdatert og relevant yrkeserfaring.

I spørreundersøkelsen kartla vi omfang på yrkeserfaring. I tillegg åpnet vi for at respondentene kunne gi et fritekstsvar der de konkretiserte hvilken arbeidserfaring som er særlig viktig for undervisningsstillingen de har i fagskolen. Fritekstspørsmålet ga mye informasjon, men vi har ikke inkludert analyser av disse svarene i denne rapporten.

Vi vet nå at over halvparten av respondentene i vår undersøkelse er 50 år eller eldre, og antar at flere vil ha en del arbeidserfaring å vise til før de ble lærere i fagskolen. Vi delte spørsmålet om arbeidserfaring i to, og ønsket først å vite mer om omfanget på arbeidserfaring utenfor fagskolen, dvs. ikke som lærere. Dernest spurte vi om omfanget på arbeidserfaring med undervisning og opplæring.

Resultatene viser at en tredjedel har mellom 11 og 20 års arbeidserfaring utenfor fagskolen. 3 av 10 har jobbet mer enn 20 år utenfor fagskolen. Til sammen har 64 prosent jobbet mer enn 10 år utenfor fagskolen. 14 prosent har 5 år eller kortere arbeidserfaring utenfor fagskolen. 48 respondenter oppga at de kun har arbeidserfaring som lærere. Fafos kompetansekartlegging av yrkesfaglærere ga forholdsvis like resultater (Aspøy et al., 2017). Denne studien viste at 60 prosent hadde mer enn 10 års arbeidserfaring utenfor skolen fra fagområdet som de underviser i, mens 20 prosent hadde inntil 6 års erfaring, og resultatene sammenholdes med våre tall i tabell 13.

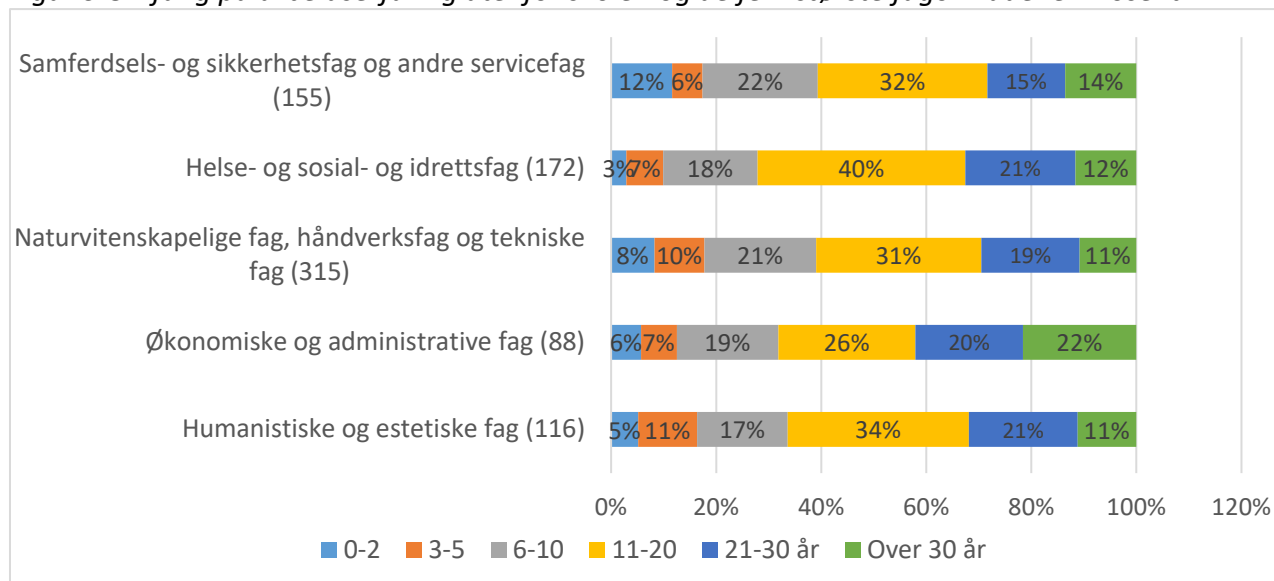
Tabell 13 Arbeidserfaring utenfor skolen, sammenligning med yrkesfaglærere. Prosent.

	0-2 år	3-5 år	6-10 år	11-20 år	21-30 år	Over 30 år
Arbeidserfaring utenfor skolen (våre tall) (805)	7 %	7 %	20 %	34 %	19 %	11 %
Arbeidserfaring utenfor skolen, yrkesfaglærere (423) ¹⁰	9 %	11 %	20 %	34 %	21 %	5 %

Det er ingen signifikante forskjeller mellom arbeidserfaring utenfor fagskolen og kjønn eller sektor. Vi finner kun mindre forskjeller mellom fagområdene, særlig hvis vi ser bort fra fagområdene med færrest respondenter. Fagområdet økonomi og administrasjon har flest respondenter med lengst arbeidserfaring, jf. figur 5, mens samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag har flest respondenter med 0-2 års arbeidserfaring.

¹⁰ Jf. Aspøy et al., 2017

Figur 5 Omfang på arbeidserfaring utenfor skolen og de fem største fagområdene. Prosent.

Respondentene oppgir å ha noe kortere erfaring fra undervisning eller opplæringsaktiviteter, men forskjellene er ikke store (tabell 14). 30 prosent har mellom 11-20 års erfaring fra undervisning og opplæring, mens 26 prosent har mer enn 20 års erfaring. Til sammen har nær en fjerdedel fra 0-5 års erfaring med undervisning og opplæring. Svarene er sammenlignbare med lærere som underviser på programfag i videregående skole (Ekren et al., 2018). Det er ingen signifikante forskjeller mellom kjønn eller sektor og erfaring fra undervisning. Det er derimot en moderat positiv sammenheng mellom omfang på arbeidserfaring fra undervisning/opplæring og pedagogisk utdanning.

Tabell 14 Arbeidserfaring fra undervisning og opplæring, totalt sett. Prosent. (N=853)

	0-2 år	3-5 år	6-10 år	11-20 år	21-30 år	Over 30 år
Arbeidserfaring med undervisning/ opplæring	11 %	12 %	22 %	30 %	15 %	11 %

Oppdatert kompetanse og kompetansebehov

Fagskoleutdanningene skal være utviklet i nært samarbeid med arbeidslivet for å gi studentene oppdatert og spesialisert kompetanse. Fagskolene skal utdanne kandidater som skal rett ut i arbeidslivet, og er derfor avhengige av å ha lærere med oppdatert fagkompetanse som skjønner arbeidslivets behov. I undersøkelsen inkluderte vi flere spørsmål knyttet til oppdatert kompetanse og kompetansebehov. Spørsmålene var relatert til fagkompetanse, digital kompetanse og pedagogisk kompetanse.

Vi kartla deltakelse i formelle opplæringsaktiviteter ved å spørre om deltakerne er i gang med eller i løpet av de siste tre årene har fullført videreutdanning, kurs eller sertifikater relevant for undervisning i fagskolen. En tredjedel (34 prosent) av respondentene oppgir at de har deltatt i videreutdanningsaktiviteter. Halvparten av fagskolelærerne er i gang med eller har fullført ulike typer kurs, og nær 20 % har de siste tre årene fullført sertifikater som er relevante.

Sammenligner vi resultatet for videreutdanning med undersøkelsen som omfattet videregående skole, viser det seg at flere respondenter fra fagskolen har deltatt i videreutdanning. 26 prosent av alle lærere i videregående skole har deltatt i videreutdanning de siste tre år (Ekren et al., 2018). Undersøkelser som omfatter kun yrkesfaglæreres deltakelse i studier i løpet av det siste året, viser at 2 av 10 deltar i videreutdanning (Andersson & Köpsén, 2018; Aspøy et al., 2017).

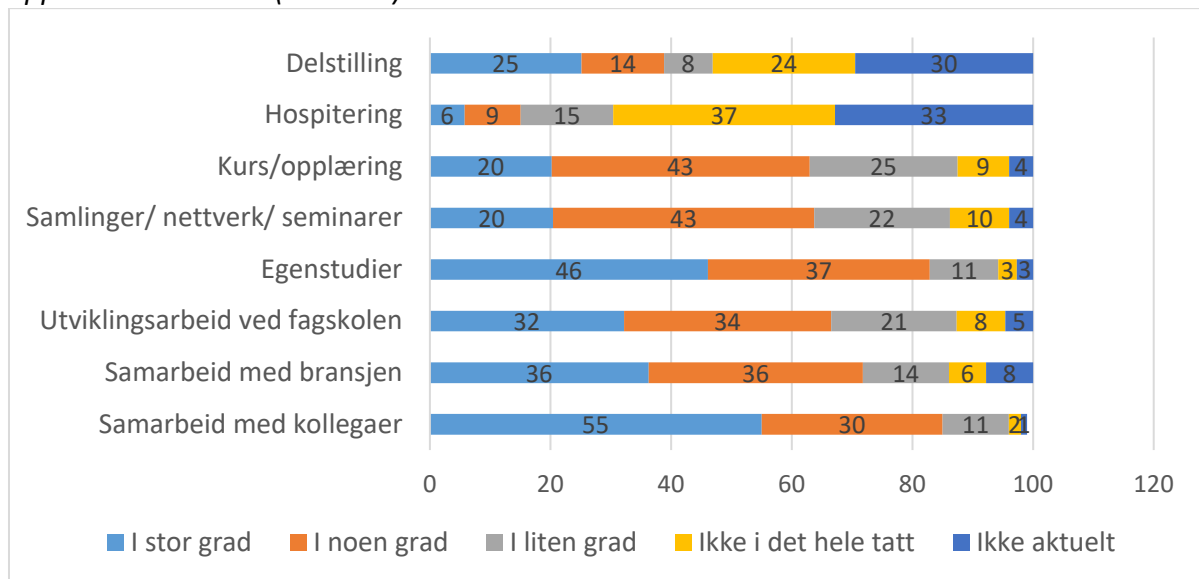
Gjennom et fritekstfelt kunne lærerne og lederne spesifisere videreutdanningsaktivitetene sine. 269 respondenter valgte å benytte seg av denne muligheten, og svarene ble sortert under kategoriene fag, pedagogikk, nettpedagogikk og ledelse. Faglige videreutdanningsstudier ble oppgitt av over halvparten (54 %). Eksempler på slike studier er *klassisk billedkunst, psykisk helsearbeid, geriatrik vurdering, vold i nære relasjoner, finansrådgivning, HMS kultur og ledelse, materialproduksjon, vann og avløp, matematikk, interaksjonsdesign, datasikkerhet og prosjektledelse*. 2 av 10 videreutdanner seg på masternivå, og oppgir for eksempel master i *klimatilpasning, jordmorfag, i samfunnssikkerhet og kriseberedskap, sustainable manufacturing, omsorgsteknologi og luftfartsledelse*.

Av pedagogiske studier er PPU klart hyppigst nevnt. 98 respondenter (36 %) oppgir denne videreutdanningen. Enkelte oppgir andre studier slik som veiledning, vurdering eller master i yrkespedagogikk (20 prosent). 29 respondenter oppgir at de tar videreutdanning i ledelse, for eksempel rektorskolen eller utdanningsledelse. Til slutt nevner vi at 20 respondenter oppgir aktiviteter knyttet til nettpedagogikk. Enkelte har også oppgitt kursaktiviteter eller sertifikater som de har tatt.

Fagkompetanse

Vi ba respondentene oppgi i hvor stor grad de benytter ulike aktiviteter for å holde fagkompetansen oppdatert. Aktivitetene inkluderte egenstudier, samarbeid med bransjen eller kollegaer, kurs/opplæring, utviklingsarbeid ved fagskolen og hospitering. Resultatene vises i figur 6.

Figur 6 I hvor stor grad benytter du aktivitetene under for å holde fagkompetansen din oppdatert? Prosent. (N=783¹¹)

Flest oppgir at de i størst grad benytter seg av samarbeid med kollegaer for å holde fagkompetansen oppdatert (55 %). På dette spørsmålet finner vi at det er forskjeller mellom sektorer, og at lærere i offentlige fagskoler oppgir at de samarbeider mer med sine kollegaer. To tredjedeler oppgir at de i stor grad eller i noen grad benytter seg av samarbeid med bransjen og utviklingsarbeid ved fagskolen. Lærere i private fagskoler samarbeider mer med bransjene. Gjennomsnittsverdien i de private fagskolene er 3,4 mot 2,9 i de offentlige fagskolene. Derimot er det ingen forskjeller mellom sektorene i hvor ofte utviklingsarbeid benyttes.

Egenstudier er en aktivitet 4 av 5 bruker i stor eller noen grad for å holde fagkompetansen oppdatert. Resultatet kan sammenlignes med studien til Andersson og Köpsén (2018) som viste at lesing er den aktiviteten som benyttes mest av yrkesfaglærere i Sverige for faglig kompetanseutvikling.

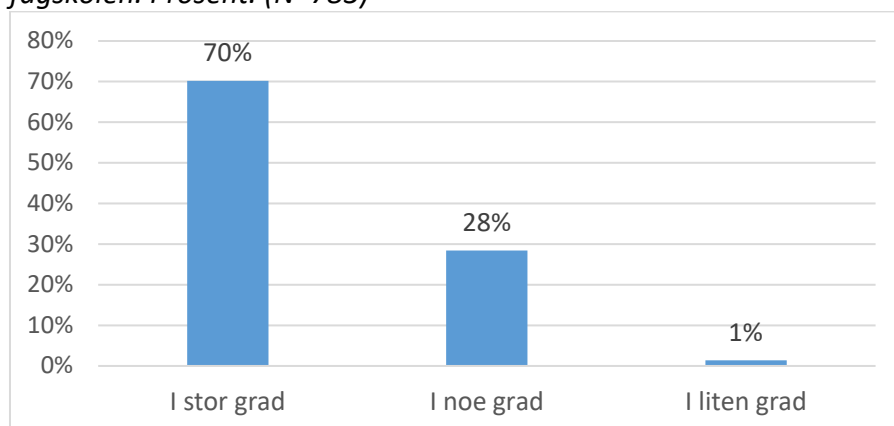
Av figur 6 ser vi at resultatene for hospitering skiller seg ut. Til sammen oppgir 70 prosent at hospitering ikke er aktuelt eller at de ikke benytter denne aktiviteten i det hele tatt. Det tyder på at ulike former for hospitering ikke er vanlig i fagskolen. Som tidligere nevnt, har det vist seg at det er krevende å organisere hospiteringsaktiviteter på en systematisk og god måte i videregående skole (Aspøy et al., 2017).

Vi ba respondentene gjøre en egenvurdering av sin fagkompetanse og oppgi i hvilken grad de vil beskrive fagkompetansen sin som oppdatert for undervisning i fagskolen. Det kan diskuteres hvilken verdi en slik form for selvevaluering har når den ikke sammenholdes mot andre variabler eller innspill. Vi ønsket likevel å få respondentenes subjektive oppfatning,

¹¹ Spørsmålet ble stilt til respondenter i undervisningsstilling, ledere med undervisningsstilling og pedagogisk og faglig ansvarlig.

siden oppdatert kompetanse kan sies å være et svært viktig kvalitetstegn ved fagmiljøene i fagskoleutdanninger. Fordelingen på svaralternativene vises i figur 7.

Figur 7 I hvilken grad vil du beskrive fagkompetansen din som oppdatert for undervisning i fagskolen. Prosent. (N=783)¹²

7 av 10 oppgir at fagkompetansen i stor grad er oppdatert. Nær 3 av 10 oppgir at fagkompetansen i noen grad er oppdatert, mens kun 1 prosent svarer at fagkompetansen i liten grad er oppdatert for undervisning. Kjønn, alder eller utdanningsnivå og -bakgrunn viser ingen signifikante forskjeller. Når svarene fordeles i en krysstabell med alder (tabell 15), er det likevel interessant å se at flest respondenter i den eldste alderskategorien beskriver at fagkompetansen i stor grad er oppdatert.

Tabell 15 I hvilken grad vil du beskrive fagkompetansen din som oppdatert for undervisning i fagskolen. Alder og sektor. Prosent.

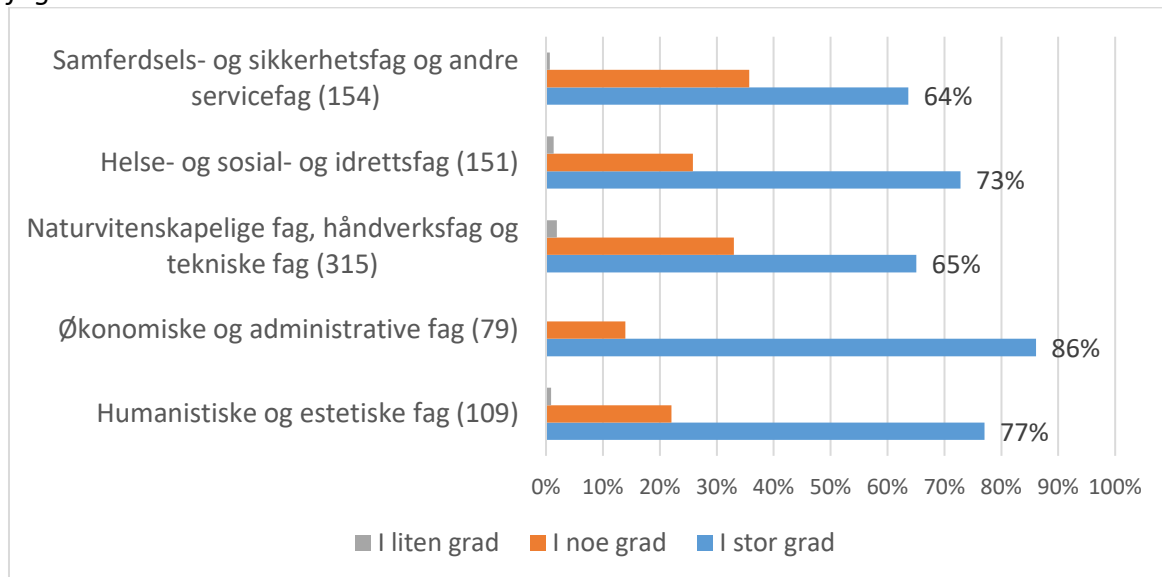
	Offentlig				Privat			
	I stor grad	I noe grad	I liten grad	Antall	I stor grad	I noe grad	I liten grad	Antall
Under 40 år	53%	44%	3%	72	80%	20%	0%	87
40-49 år	63%	34%	2%	126	75%	25%	0%	80
50-59 år	61%	37%	2%	161	84%	13%	3%	68
60 år og over	71%	29%	1%	129	98%	2%	0%	49
Totalt	63%	35%	2%	488	83%	17%	1%	284
Antall	307	172	9	488	235	47	2	284

I figur 8 ser vi at det er i fagområdet økonomiske og administrative fag flest respondentene oppgir at fagkompetansen i stor grad er oppdatert (86 prosent), etterfulgt av humanistiske og estetiske fag og helse-, sosial- og idrettsfag, mens de to fagområdene som er størst i offentlig sektor, naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag og samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag, oppgir færre samme svarkategori. Forskjell i

¹² Spørsmålet ble stilt til respondenter i undervisningsstilling, ledere med undervisningsstilling og pedagogisk og faglig ansvarlig.

gjennomsnittsverdi mellom offentlig og privat sektor viser signifikante resultater. Privat sektor har noe høyere skåre ($M=1,39/1,18$).

Figur 8 Oppdatert fagkompetanse for undervisning i fagskolen etter de fem største fagområdene. Prosent.

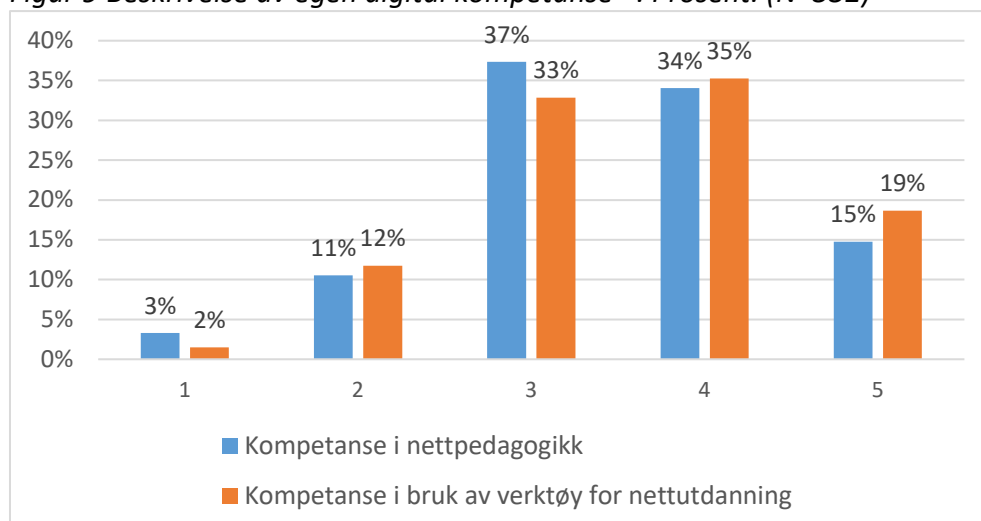

Digital kompetanse

Deltakerne i undersøkelsen som oppga at de er lærere eller veiledere i nettbaserte studier fikk anledning til å vurdere sin digitale kompetanse på en femdelt skala, der 1 uttrykker svært lav kompetanse og 5 uttrykker svært høy kompetanse (figur 9). Vi skilte i spørsmålene mellom kompetanse i nettpedagogikk og kompetanse i bruk av verktøy for gjennomføring av nettutdanning, i tråd med NOKUTs veiledning.

Den digitale kompetansen til lærerne kan karakteriseres å være i hovedsak middels god eller god, siden om lag 7 av 10 har valgt disse to svaralternativene. Kompetansen i bruk av verktøy oppgis å være ubetydelig høyere enn kompetansen i nettpedagogikk (hhv. $M= 3,58$ og $3,46$). Et mindretall vurderer kompetansen til å være svært god. Også på disse spørsmålene ser vi forskjeller mellom sektorer. Respondenter i private fagskoler vurderer egen kompetanse høyere enn respondenter i offentlige fagskoler (se vedleggstabell 8). Alder og kjønn viser ikke betydningsfulle forskjeller.

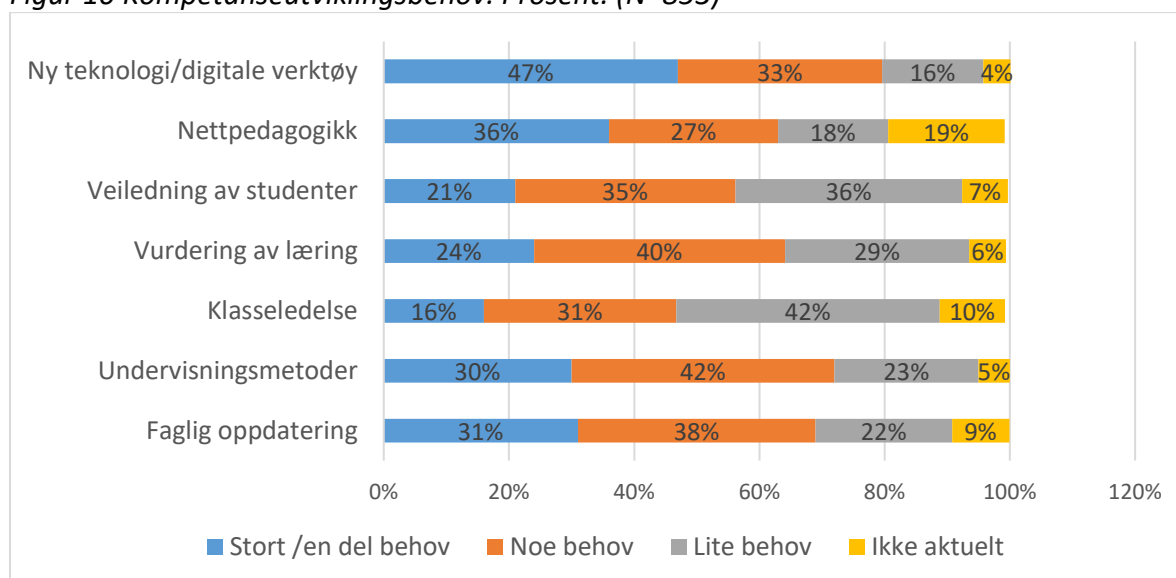
Figur 9 Beskrivelse av egen digital kompetanse¹³. Prosent. (N=332)

Behov for kompetanseutvikling

Hvilke behov for kompetanseutvikling ser lærerne at de har framover? Vi oppga sju spørsmål som til sammen omhandlet fagkompetanse, ny teknologi, nettpedagogikk og pedagogisk kompetanse. Figur 10 viser resultatene. Svarene viser tydelig at det er størst behov for kompetanseutvikling knyttet til ny teknologi/digitale verktøy. Nær halvparten oppgir at de har stort eller en del behov for dette. 36 prosent oppgir at de har stort eller en del behov for nettpedagogikk. Nær en tredjedel oppgir tilsvarende behov for faglig oppdatering i egne undervisningsemner.

Figur 10 Kompetanseutviklingsbehov. Prosent. (N=853)

Hvis vi sammenligner disse funnene med resultatene fra kompetansekartleggingen for yrkesfaglærere som Fafo gjennomførte i 2016/2017 (Aspøy et al., 2017), så kan vi trekke fram at yrkesfaglærerne viser til at de har størst behov for kompetanseheving på de samme

¹³ 1 tilsvarer svært lav kompetanse og 5 svært høy kompetanse.

områdene. Behovet for kompetanseheving knyttet til ny teknologi i arbeidslivet er størst, og Fafos undersøkelse viser at 80 prosent oppgir stort behov eller en del behov. To av tre yrkesfaglærere i samme undersøkelse oppga at de hadde et stort behov eller en del behov for oppdatering i eget fag. Dette er langt høyere andeler enn i vår undersøkelse. Vi vet ikke årsaken til dette, men utvalgsforskjeller og noe ulike spørsmålsformulering kan spille inn på svarene som er gitt. Men det kan også tyde på at lærerne i fagskolene opplever at de har mindre behov for kompetanseheving enn lærere i yrkesfaglige studieprogrammer. Flere ansatte med delt stilling i fagskolene kan også ha betydning, og resultatene viser en svak signifikant sammenheng der ansatte med delt stilling i mindre grad har behov for faglig oppdatering.

På de fire spørsmålene relatert til pedagogisk kompetanse, nemlig undervisningsmetoder, veiledning av studenter, vurdering av læring og klasseledelse, oppgir færre lærere at de har behov for kompetanseutvikling. 16 prosent har stort eller en del behov for klasseledelse, og 21 prosent har tilsvarende behov for veiledning av studenter. Henholdsvis 24 og 31 prosent av respondentene svarer at de har stort behov eller en del behov for kompetanseutvikling knyttet til vurdering av læring og undervisningsmetoder.

En kunne anta at respondenter uten pedagogisk kompetanse ville ha større behov for kompetanseutvikling knyttet til disse områdene. Videre analyser viser at det er få slike sammenhenger. Vi finner kun at behov for kompetanseutvikling knyttet til klasseledelse har en svak sammenheng med å ikke ha pedagogisk utdanning. Alder har større betydning, selv om den signifikante sammenhengen er svak. Flere yngre respondenter oppgir større behov for kompetanseutvikling i de pedagogisk temaene vi har oppgitt. Sektor eller ansettelsesforhold har ingen signifikant betydning.

NIFUs kartlegging (Aamodt et al., 2016) inkluderte spørsmål om behov for klasseledelse og elevvurdering. Til sammenligning oppga henholdsvis 4 av 10 og 6-7 av 10 yrkesfaglærerne i undersøkelsen at de hadde et visst behov eller et stort behov for klasse(roms)ledelse og elevvurdering. Vi ser igjen at andelen med større behov er høyere blant yrkesfaglærerne.

Åpne svar

For å fange andre kompetanseutviklingsbehov respondentene måtte ha enn de som inngikk i våre forhåndsoppgitte spørsmål, var det mulig å svare i et fritekstfelt. 160 personer valgte å skrive et fritekstsvare. De fleste svarene er relativt korte, og enkelte svarte spesifikt ut fra sine faglige behov. Illustrerende eksempler er *Msc i IT-sikkerhet, norskfaget, dieseleletriske anlegg om bord i skip, prosjektledelse og HMS-fag*. Et svar kunne inneholde behov på flere områder. Svarene er analysert og kategorisert, og vi har valgt å sitere noen av svarene under. De fleste svarene relaterer seg til områder nevnt i undersøkelsen, slik som pedagogisk kompetanse og nettpedagogisk kompetanse. Flere kommenterer at de som lærere har behov for å kontinuerlig følge med på utviklingen i sitt eget fagområde og være ajour både faglig og pedagogisk. 28 svar faller innenfor denne kategorien.

«Utviklingen skjer fort og faglig kompetanse blir fort foreldet. Myndighetene må prioritere tid til dette framover!» (Mann, 60+)

*«Alltid behov for kompetanseutvikling på praksisområdet»
(Kvinne, 40-49 år)*

«Faglig oppdatering innenfor maritim industri som studentene har bruk for. Skoleverket ligger alt for langt bak industrien ☹» (Mann, 50-59 år)

Jeg anser en lærerstilling som en stilling hvor man er motivert til å være "evig student" derfor har man alltid behov for kompetanseutvikling knyttet til alle virksomhetens områder. (Kvinne, 30-39 år)

Det første sitatet peker også på at det trengs ressurser til kompetanseutvikling. Et fåtall, fire respondenter, trekker fram ressurs spørsmålet.

31 svar faller inn under kategorien pedagogikk. Dette kan være svar som handler om at respondentene har behov for å ta PPU eller at de ønsker å lære mer om praktiske undervisningsmetoder eller hvordan læringsutbyttet kan omsettes til praktisk undervisning.

«kanskje noe om nye undervisningsmetoder – jeg har jo gjort det samme i mange år; forelesninger, kombinert med kasus og øvelser der studentene selv får prøve/erfare. [...]» (Kvinne, 60+)

«Klasseledelse og engasjerende aktiviteter» (Mann, 50-59 år)

«Kunne tenke meg kurs i pedagogiske metoder» (Kvinne, 30-39 år)

«Lage gode undervisningsplaner som gjenspeiler læringsutbytte. Bryte ned overordnede mål til aktiviteter som henger sammen med målene. Lage gode oppgaver med vurderingskriterier som gjenspeiler det man vil studentene skal kunne.» (Mann, 60+)

«Etterlyser mer pedagogisk utdanning i flyinstruktør-utdanningen». (Mann, under 30 år)

Nettundervisning blir nevnt flere ganger, til sammen av 14 respondenter. Teknologi og digitale verktøy er også aktuelt, og svarene fra 15 respondenter ble samlet i denne kategorien.

«Kompetanse innen nettpedagogikk vil være interessant for å kunne lage podcast etc.» (Mann, under 30 år)

Spesielt i bruk av nett og datateknologi. I tillegg er det alltid viktig med påfyll om veiledning og undervisningsmetoder. (Kvinne, 60+)

Samarbeid med bransjen eller andre muligheter for dialog med praksisfelt og bransje oppgis av 13 respondenter.

«Styrket faglig kompetanse gjennom direkte samarbeid/utplassering i relevante bedrifter.» (Mann, 30-39 år)

«Det bør legges til rette for mulighet til hospitering i de aktuelle praksisplassene vi benytter» (Kvinne, 50-59 år)

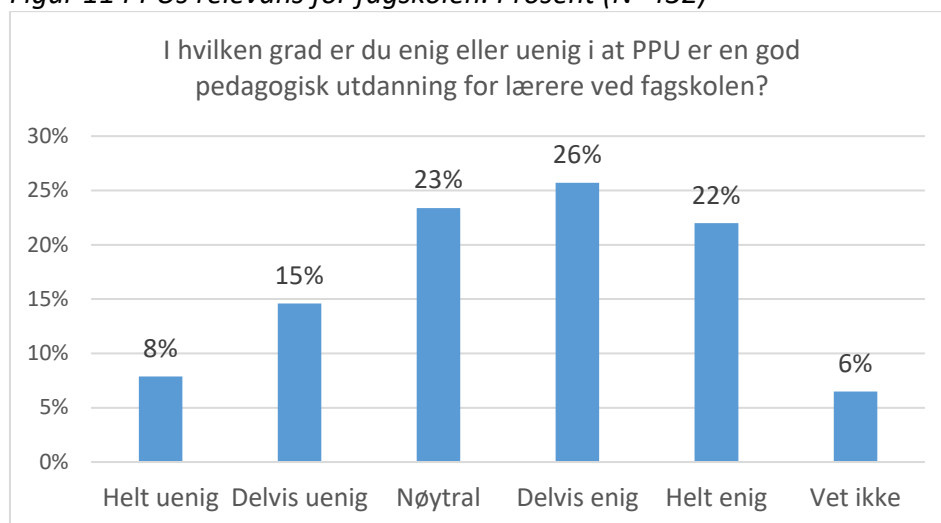
Oppsummert ser vi at fritekstsvarene ikke viser til behov i andre overordnede kategorier enn det vi har benyttet så langt i studien.

5. Utvikling av et studium i pedagogikk for fagskolelærere

I oppdraget fra Kunnskapsdepartementet ble vi bedt om å lage et passende utdanningsopplegg i pedagogikk for fagskolelærere. For å få noe mer bakgrunnsinformasjon om hva vi burde legge vekt på i et slikt studieprogram, stilte vi i undersøkelsen spørsmål om PPU relevans for fagskolen og hva et slikt tilbud burde inneholde og hvordan det burde organiseres. Vi ba også respondenter uten pedagogisk utdanning om å svare på om det kunne være aktuelt å ta en utdanning på 15 stp. i pedagogikk for fagskolelærere fra våren 2019.

Spørsmålet om PPU relevans for fagskolen ble kun stilt til respondentene med fullført PPU. Resultatene viser at 48 prosent er delvis enig eller helt enig i at PPU er en god pedagogisk utdanning for fagskolen (figur 11). Andelen positive svar er høyere enn vi hadde forventet. Det kan ha sammenheng med at det tidligere var flere læresteder som tilpasset praksisutplassering og innhold i studiet til fagskolestudentene. Nå er disse mulighetene strammet inn, i og med at PPU skal være en lærerkvalifisering for trinn 8-13. Det er derfor grunn til å tro at det er større behov for en tilpasset pedagogisk utdanning nå enn tidligere.

Figur 11 PPU relevans for fagskolen. Prosent (N=432)

Av de 248 som ikke har en pedagogisk utdanning, var det for halvparten, 123 respondenter, aktuelt å ta 15 stp. fagskolepedagogikk. 69 oppga «kanskje» som svar, mens det for et mindretall på 49 respondenter ikke var aktuelt. 28 respondenter med timekontrakt fra de private fagskolene svarte ja på dette spørsmålet.

420 respondenter hadde synspunkter på hva som burde vektlegges i et utdanningsopplegg i pedagogikk for fagskolelærere. Fritekstsvarene handlet i stor grad om at målgruppen er voksne studenter, men også om at praktiske didaktiske ferdigheter og undervisningskompetanse er viktig. Fritekstsvarene under viser noen av disse synspunktene.

«Mer rettet mot voksne studenter med lang praktisk erfaring» (Mann, 50-59 år)

«Voksenpedagogikk! Det er stor forskjell i å undervise en 16-åring og en person på 40 år, som gjerne ikke har fagbrev engang» (Mann, 50-59 år)

«Voksenpedagogikk. Hvordan aktivere kunnskap/erfaring for å få til ny oppdagelse/læring hos studenten. Være litt varsom med å basere alt på nett, da jeg opplever at flere voksne studenter har utfordringer knyttet til dette. Terskelen er høy og digital kunnskap er variabel. (Helsefag)» (Kvinne, 50-59 år)

«Voksenpedagogikk med fokus på å benytte kompetansen til studentene inn i undervisningen.» (Mann, 50-59 år)

«Det praktiske må vektlegges i stor grad. Det hadde også vært en fordel med opplæring på vurdering av oppgaver i den grad vi lærere skal gjøre det.» (Kvinne, 40-49 år)

«Praktisk metodikk er viktig. Ulike undervisningsmetoder og praktiske tips.» (Mann, 40-49 år)

«Vi har overordnet svært motiverte studenter som, som ønsker å være på skolen og jobbe. Motivasjon er ikke en utfordring. For oss er det mest relevant å lære om ulike pedagogiske metoder og klasseledelse.» (Mann, 30-39 år)

«Ulike undervisningsmetoder, knyttet til klasserom og bruk av digitale undervisningsmetoder/ nettbasert undervisning» (Kvinne, 40-49 år)

Flere svar vektla også den helhetlige pedagogiske kompetansen, der planlegging, gjennomføring og vurdering må sees i sammenheng med læringsutbytte og mål for studiet. Nettpedagogikk og hvordan digitale muligheter fremmer læring ble også trukket fram:

«Hvordan forskjellige typer nettundervisning kan bidra til å øke kompetansenivået ved praktisk rettede fag. Det kan være å lage videoer, forskjellige typer quiz eller oppgaver som kan tas via nettet. Det er mange digitale verktøy i dag som kan være gode pedagogiske verktøy, og som kan benyttes av skolene. Det må dog læreres av dem som skal legge opp undervisning.» (Kvinne, 60 år+)

«...Nettundervisning kommer til å overta mer og mer i Fagskolen og det krever kjennskap og forståelse av metoder og verktøy for denne typen læring. Pedagogikken og didaktikken rundt dette må vektlegges i PPU utdanningen. Særlig hvilke andre behov og muligheter en nettstudent har til kontakt med lærer og motsatt. Læreren er annerledes i nettundervisning enn i dagtidundervisning. Dette bør være tema i PPU utdanningen. I tillegg bør også nettundervisning være en del av praksisen til PPU studentene.» (Mann, 60 +)

Hvordan studiet bør organiseres, ble også kommentert, og flere foretrakk deltid, nett- og samlingsbaserte studier, der praksis kan foregå i egen skole.

Gjennom møter med ledere i fagskolen og gjennom analyse av fritekstsvaret i kompetansekartleggingen, har vi dannet oss et grunnlag for å vurdere hvilket studietilbud i pedagogikk som kan passe for fagskolelærere. I samarbeid med fagmiljøet ved PPU-y ved OsloMet og ved NTNU er det gjennom prosjektet utviklet et deltidsstudium over ett år på 30 studiepoeng i pedagogikk og yrkesdidaktikk, utformet med to emner á 15 + 15 studiepoeng. Det skal være mulig å avslutte studiet etter de første 15 studiepoengene. Studiet vil være organisert med en kombinasjon av samlinger på campus og nettstudier. Det vil ikke være tradisjonelle praksisperioder i studiet, men egen fagskole vil bli brukt som læringsarena. Avtalen med fagskolen innebærer at en av fagskolens ansatte med pedagogisk utdanning

veileder studenten, med et omfang tilsvarende 30 dager (i tråd med kravene som stilles til PPU-Y).

Vi vurderer at et tilsvarende opplegg som PPU-y, dvs. 60 studiepoeng, er for omfattende. Det er flest lærere i private fagskoler uten pedagogisk utdanning. De har begrenset mulighet til å ta et års studier i pedagogikk, blant annet fordi flere lærere kun har delstilling i fagskolen.

Vi har valgt å la innholdet i studiet bygge på første emne av PPU-y ved OsloMet, *Læring og grunnleggende læringskompetanse*. Vår oppfatning er at lærerne i fagskolen trenger grunnleggende pedagogisk og didaktisk kompetanse for å bli trygge i lærerrollen, og for å utvikle studentsentrerte tilnærminger til undervisning og læring. Vi har valgt å vektlegge følgende innhold:

- læringsledelse i fagskolen
- planlegging, gjennomføring og vurdering av læringsarbeid
- læringsmiljø, differensiering og tilpasset opplæring
- voksnes læring og tilrettelegging av læring på nett
- endrings- og utviklingsarbeid

For noen lærere kan det være aktuelt å gå videre med PPU for å få undervisningskompetanse for trinn 8-13. De fleste fylkeskommuner krever PPU av alle sine ansatte i undervisningsstilling. I studiet er det lagt til rette for at lærere kan starte med pedagogikk rettet mot fagskolen (30 stp.), og, dersom de tilfredsstillende opptakskravene til PPU-y, kan få innpasning i PPU-y og tilsvarende fritak (30 stp.). Imidlertid har vi lagt til et tilleggskrav. Krav om veiledet praksis i ungdomsskolen må gjennomføres, og et arbeidskrav er knyttet til kunnskap om ungdomskultur, ungdoms utvikling, og styringsdokumenter for trinn 8-13, inngår.

Forslag til studieplan er lagt fram for og diskutert med ledere i 5 fagskoler, to private og tre offentlige, og alle disse bidro med verdifulle innspill til planen.

6. Oppsummering og diskusjon

I denne kartleggingen av kompetanse og kompetansebehov i fagskolen har vi belyst spørsmål om fagmiljøenes kompetanse. Hvilken faglig og pedagogisk utdanning og erfaring finnes i fagmiljøene? Hvilke aktiviteter benyttes for å utvikle lærernes kompetanse og hvilke kompetansebehov uttrykker lærerne at de har?

I dette kapitlet oppsummerer vi hovedfunnene i prosjektet og diskuterer hvilken betydning våre funn har for kompetanseutvikling i fagskolen.

Nivået på formell fagutdanning er langt over minimumskravet

Kartleggingen har tydelig vist at det faglige utdanningsnivået er langt over minimumskravene som stilles til ansettelse i fagskolen. Nær 9 av 10 (88 prosent) oppgir at de har høyere utdanning. For de aller fleste fagfelt vil dette innebære at lærerne har høyere utdanning på bachelor eller masternivå. Vi tolker det høye utdanningsnivået slik at arbeidsgivere rekrutterer lærere i fagskolen med en solid fagkompetanse, hvis de kan. For det store flertallet av fagskoler er det ikke aktuelt å legge seg på minimumskravene i fagskoletilsynsforskriften.

Våre funn viser at det er interessante forskjeller mellom utdanningsnivå og fagområder. Humanistiske og estetiske fag og økonomiske og administrative fag har et flertall lærere med masterutdanning. Flere fagområder, særlig innenfor samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag, har få eller mangler studietilbud i høyere utdanning. Det gir seg utslag i at over halvparten av respondentene med fagutdanning fra dette fagområdet, har sin høyeste utdanning på fagskolenivå. Også fagskoleutdanninger i fagområdene helsefag og kunstfag, mangler studietilbud i høyere utdanning, eksempelvis for massasjeterapeut og modellisme. På den annen side finnes det ulike sertifikater som gir mer spesialisert kompetanse enn fagskoleutdanning, for eksempel innenfor maritime fag eller luftfartsfag. Denne typen videreutdanning, som kan representere svært viktig fagkompetanse for lærerne, synliggjøres ikke gjennom de formelle utdanningsnivåene. Oversikten som gis gjennom slik statistikk kan derfor gi et unyansert bilde av lærernes kompetanse.

Vi vurderer det slik at hensynet til fagområdenes egenart fortsatt bør veie tungt i fastsettelse av kompetansekrav til fagmiljøet i fagskolene. For de aller fleste fagskolene vil høyere kompetansekrav, der eksempelvis en viss prosentandel av fagpersonalet har høyere utdanning, ikke være krevende å oppfylle. Men hva med de fagområdene der et slikt krav vil være tilnærmet umulig å oppfylle? Unntaket som eksisterer i dag, der langvarig yrkespraksis kan erstatte utdanningskravet på fagområder som ikke har tertiær utdanning, bør derfor fortsatt gjelde.

Et flertall av fagskolelærerne har pedagogisk utdanning

De aller fleste lærerne i fagskolen blir ansatt på bakgrunn av sin fagkompetanse, og må ta pedagogisk utdanning parallelt med arbeid i fagskolen. Pedagogisk kompetanse, eller utdanningsfaglig kompetanse, har de siste årene blitt trukket fram som stadig viktigere for

kvalitetsutvikling i skolen og i høyere utdanning. Forskning har vist at pedagogisk utdanning bidrar til å endre lærernes undervisning i retning av mer studentsentrerte læringsformer.

Funn i denne undersøkelsen viser at de offentlige fagskolene stiller krav om og tilrettelegger for at fagskolelærerne tar formell lærerutdanning (PPU), på lik linje med lærerne i videregående opplæring – selv om dette ikke er et krav i fagskoletilsynsforskriften. Når våre resultater sammenlignes med andelen yrkesfaglærere med pedagogisk utdanning, finner vi at 84 prosent har pedagogisk utdanning. Andelen er lik for yrkesfaglærere og fagskolelærere. Vi tolker dette resultatet til å være svært positivt for fagskolenes del, blant annet siden støtteordningene for å fullføre pedagogisk utdanning i yrkesfaglærerløftet ikke gjelder for fagskolelærere. Det er ressursmessig krevende for fagskolene å investere i at lærerne tar pedagogisk utdanning parallelt med stilling i fagskolen.

I de private fagskolene er kravene skolene selv oppgir til pedagogisk utdanning i kravspesifikasjonene ikke like tydelige. Utover kravet til formell pedagogisk utdanning for pedagogisk ansvarlig, viser flere beskrivelser at det er en fordel med pedagogisk utdanning, men at undervisningserfaring kan erstatte et krav om formell utdanning. Dette er helt i tråd med kravene som stilles i fagskoletilsynsforskriften. Våre funn viser at nær halvparten av lærerne i denne sektoren har pedagogisk utdanning, og en tredjedel har formell lærerutdanning. Fagområdet humanistiske og estetiske fag har lavest andel med pedagogisk utdanning, 40 prosent, og det påvirker resultatene for sektoren. At andelen med pedagogisk utdanning er så mye lavere i privat sektor, er ikke overraskende. Bakgrunnsopplysninger om ansettelsesforhold i de to sektorene viser at de private fagskolene har flere lærere i delt stilling med relevant arbeidsliv, i lavere stillingsprosent og uten fast tilsetning. Alle disse forholdene har betydning for pedagogisk utdanning.

Vi tolker funn fra denne undersøkelsen slik at interessen for formell pedagogisk utdanning i de private fagskolene er stor. Over halvparten av respondentene uten pedagogisk utdanning fra de private fagskolene ønsker en slik utdanning, og en tredjedel av disse er timelærere. Utover at kravene som stilles er uspesifikke, kan vi spekulere i om en medvirkende årsak til den relativt lave andelen med pedagogisk utdanning i de private fagskolene også påvirkes av at det mangler et tilpasset studietilbud for fagskolesektoren. Det er forståelig at PPU ikke framstår som et reelt alternativ for fagskolelærere med en løsere tilknytning til fagskolen. Vi håper at utdanningstilbudet utviklet gjennom prosjektet vil møte behovene som fagskolelærerne har, på en fleksibel måte. Imidlertid trengs det tilsvarende støtteordninger utviklet i yrkesfaglærerløftet for å gi fagskolesektoren et tiltrengt pedagogisk løft. Vår anbefaling er at fagskolesektoren også tilgodesees med støtteordninger som kan bidra til å heve andelen lærere med pedagogisk utdanning.

Lærere i nettbaserte utdanninger har i liten grad formell nettpedagogisk utdanning

Fagskolesektoren tilbyr flere nettbaserte utdanninger, og om lag en fjerdedel av studietilbudene karakteriseres som fleksible utdanninger. Det stilles krav om at lærerne skal

ha relevant digital kompetanse for studietilbudet. I kravspesifikasjonene viser flere fagskoler til verktøykompetanse eller kjennskap til læringsplattform for å konkretisere disse kravene. Denne undersøkelsen viser at fire av 10 underviser eller veileder i nettbaserte eller delvis nettbaserte studier. En av 10 i vår undersøkelse har nettpedagogisk utdanning. Vårt spørsmål til sektoren er om dette er godt nok for å utvikle kvaliteten i de nettbaserte tilbudene – som antakeligvis kommer til å øke i omfang. Lærerne vurderer selv sin digitale kompetanse til å være middels god eller god, men burde ikke ambisjonene for lærernes kompetanse på dette området være høyere i fagskolesektoren? Vi vurderer dette området til å være et satsningsområde for sektoren, og vi kjenner til at det foregår mye aktivitet som ikke kommer godt nok til uttrykk i denne undersøkelsen. Lærernes kompetansebehov understøtter at det må satses mer på å heve lærernes digitale kompetanse.

Lærerne har omfattende arbeidserfaring fra arbeidslivet og undervisning/opplæring

Fagskolesektorens tilknytning til arbeidslivet er viktig, og fagskolelærerne har lang yrkeserfaring. 6 av 10 har jobbet mer enn 10 år utenfor fagskolen. Lang arbeidserfaring vises også gjennom at aldersnivået er høyt i fagskolen. Mer enn halvparten er over 50 år og nær en fjerdedel er over 60 år. Sammenholder vi funn for både aldersnivå og omfang på yrkeserfaring mellom fagskolelærere og yrkesfaglærere, skiller disse resultater seg i liten grad fra hverandre.

De mange forskjellene vi har observert mellom sektorer på andre spørsmål, finner vi ikke knyttet til omfang på arbeidserfaring. Derimot er tilknytningen til arbeidslivet gjennom delt stilling vanligere i private fagskoler. 2 av 10 i delt stilling med relevant arbeidsliv kommer fra private fagskoler, mens 1 av 10 har delt stilling i de offentlige fagskolene. Selv om dette resultatet må tolkes med forsiktighet, er det grunn til å spørre om de offentlige fagskolene er tjent med å i større grad åpne for ansettelse i delte stillinger. Slike kombinerte stillinger er imidlertid ikke udelt positivt. Det kan også være utfordrende for fagmiljøet og samarbeidet internt, og ikke minst kan det være krevende å utvikle god sammenheng og helhet i studietilbudet til studentene. Disse forholdene må selvfølgelig balanseres mot hverandre.

Fagskolelærernes erfaring fra undervisning og opplæring kan også karakteriseres som omfattende. Nær 6 av 10 har mer enn 10 års erfaring fra disse områdene, mens 1 av 10 har mellom 0-2 års erfaring.

Stor aktivitet for å holde fagskolelærernes kompetanse oppdatert

Fagskolelærere deltar i både formell utdanning og i andre aktiviteter for å holde kompetansen oppdatert, og vurderer selv at egen fagkompetanse er oppdatert for undervisning i fagskolen.

Egenstudier, samarbeid med kollegaer og utviklingsarbeid ved fagskolen benyttes i størst grad av fagskolelærere for å holde fagkompetansen oppdatert. Vi finner at få fagskolelærere hospiterer i relevant arbeidsliv. Samarbeid med bransjen er derimot en aktivitet som 2 av 3 fagskolelærere benytter i stor eller i noen grad, og lærere i de private fagskolene oppgir

større grad av samarbeid enn de offentlige fagskolene. Våre data gir ikke forklaringer på hvorfor det er forskjeller i grad av samarbeid med bransjen mellom sektorer. Men økt samarbeid med bransjene og flere i delte stillinger kan muligens forklare at de private fagskolene oppgir lavere grad av kompetanseutviklingsbehov generelt sett, enn de offentlige fagskolene.

Vi kan heller ikke forklare hvorfor hospitering ikke benyttes mer i fagskolen. Aspøy et al. (2017) konkluderer med at kompetanseutvikling for yrkesfaglærere er utformet på fellesfagenes premisser. En viktig læringsarena for både yrkesfaglærere og for fagskolelærere er arbeidslivet, men bransjekurs, nettverksmøter eller aktiviteter i arbeidslivet, gir ikke uttelling i form av studiepoeng og lønnsopprykk. Hospitering er et eksempel på en ønsket aktivitet, men har vist seg vanskelig å tilrettelegge på en god måte i videregående skole. Om fagskolelærerne også har samme opplevelser, kunne vært interessant å kartlegge i en oppfølgende kvalitativ undersøkelse.

En annen konklusjon fra dette prosjektet er at det er høy deltakelse i formelle opplæringsaktiviteter i fagskolene. Undersøkelsen viser at dette aktivitetsnivået er høyere enn det som rapporteres for lærere i videregående skole de siste tre årene, som tilsvarer 26 prosent (Ekren et al., 2018). En av tre fagskolelærere (34 prosent) oppgir at de i løpet av de siste tre årene har deltatt i videreutdanningsaktiviteter. Omfanget av videreutdanningsaktiviteter i fagskolen er overraskende. Til tross for langt bedre støtteordninger for videreutdanning av lærere i grunnopplæringen, viser data fra denne undersøkelsen at fagskolelærere prioriterer videreutdanning. Disse aktivitetene omhandler både heving av fagkompetansen, men også formell lærerqualifisering. Vi spør oss om årsaken til at så mange deltar i videreutdanning, henger sammen med at det er vanskelig å rekruttere lærere med riktig kompetanse. Er det nødvendig å investere i kompetanseheving internt, ikke bare for pedagogisk utdanning, men også faglig utdanning, for at fagmiljøene skal ha oppdatert og relevant kompetanse, og kunne tilby god kvalitet på sine studier?

Størst behov for kompetanseutvikling knyttet til ny teknologi og digitale verktøy

Resultatene for fagskolelærernes kompetanseutviklingsbehov er helt i tråd med andre undersøkelser som er gjennomført og viser størst behov for ny teknologi, digitale verktøy og egen faglig oppdatering. Av de pedagogiske temaområdene er det flest som oppgir behov for kompetanseutvikling knyttet til undervisningsmetoder. Det er lavere behov for vurdering, veiledning og klasseledelse (mellom 16 og 24 prosent). At ikke flere opplever å ha behov for kompetanse på disse områdene, er vanskelig å forklare, blant annet siden 30 prosent ikke har pedagogisk utdanning. Fra andre undersøkelser vet vi at yrkesfaglærere har svært ulik motivasjon for å ta en pedagogisk utdanning (Duch & Andreasen, 2017). Lærere med høy kompetanse innenfor eget fag uttrykte skepsis til hva de kunne lære gjennom en utdanning i pedagogikk, og opplevde ikke selv behov for pedagogisk utdanning. Disse forholdene kan være en medvirkende årsak til at opplevd behov for kompetanseutvikling knyttet til vurdering, veiledning og klasseromsledelse ikke er høyere i fagskolen.

Når vi sammenligner yrkesfaglærere og fagskolelæreres behov for kompetanseutvikling, ser vi at andelen som har oppgitt utviklingsbehov knyttet til ny teknologi i arbeidslivet, faglig oppdatering, klasseledelse og vurdering, er lavere for lærere i fagskolen. Vi synes dette er et interessant funn, som bør utforskes ytterligere. Fagskolelærere har generelt sett motiverte, voksne studenter og dermed en helt annen målgruppe for sin undervisning enn yrkesfaglærere. Det kan derfor hende at det er mindre hensiktsmessig å sammenligne disse to lærergruppene og anta at de har samme kompetanseutviklingsbehov.

Avslutning

Avslutningsvis kan vi konkludere med at vi i dette prosjektet ikke finner tydelige kompetansegap i fagskolene, forstått som forskjellen mellom de formelle kravene som stilles til kompetanse og fagmiljøenes utdanningsnivå, pedagogiske kompetanse og yrkeserfaring. Vi mener likevel det er grunnlag for å revurdere kravene til formell fagkompetanse i fagskolen. Likeledes bør det stilles tydeligere krav til fagmiljøenes pedagogiske basiskompetanse. Sektoren tilbyr utdanninger på høyere yrkesfaglig nivå, og kompetansekravene må sees i sammenheng med endrede krav til både videregående opplæring og høyere utdanning.

Vi finner at det er behov for å løfte den digitale kompetansen i fagskolene, og dette gjelder særlig for de fagskolene som tilbyr nettbaserte utdanninger. For en sektor som skal tilby yrkesrelevante og praksisnære utdanninger, vil det alltid være behov for å følge med på fagutvikling og nye teknologiske endringer i arbeidslivet. Det har kommet på plass gode og populære tiltak for faglig oppdatering, hospitering og etter- og videreutdanning gjennom strategien *Yrkesfaglærerløftet*. Gjennom dette prosjektet har vi sett at det er behov for at fagskolesektoren inkluderes i de eksisterende tilbudene, der det kan være aktuelt, og tilgodesees med en egen satsning på kompetanseheving for fagmiljøet.

Referanser

- Aamodt, P. O., Carlsten, T. C., Caspersen, J., Grøgaard, J. B. & Røsdal, T. (2016). *Kompetanseutvikling blant yrkesfaglærere: En undersøkelse basert på OECD Teaching and Learning International Survey (TALIS)*. Hentet fra https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/forskningsrapporter/kompetanseutvikling_blant_yrkesfaglarere.pdf
- Akkerman, S. F. & Bakker, A. (2011). Boundary Crossing and Boundary Objects. *Review of Educational Research*, 81(2), 132-169. doi: 10.3102/0034654311404435
- Andersson, P. & Köpsén, S. (2018). Maintaining Competence in the Initial Occupation: Activities among Vocational Teachers. *Studies in Vocational and Professional Education*, 11(2), 317-344. doi: 10.1007/s12186-017-9192-9
- Aspøy, T. M., Skinnarland, S. & Tønder, A. H. (2017). *Yrkesfaglærernes kompetanse*. Hentet fra <https://www.fafo.no/images/pub/2017/20619.pdf>
- Caspersen, J., Michelsen, H. & Wendelborg, C. (2016). *Lærlingundersøkelsen 2015 : En analyse av yrkesfaglærernes kompetanse, utstyrssituasjonen og tilbudsstruktur*. Hentet fra <https://samforsk.no/Publikasjoner/2016/L%C3%A6rlingunders%C3%B8kelsen%202016%20WEB.pdf>
- Caspersen, J., Utvær, B. K. S., Bugge, H. & Wendelborg, C. (2017). *Fagskolekandidatene. En undersøkelse blant fagskolestudenter uteksaminert i 2015*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2429738>
- Duch, H. & Andreasen, K. E. (2017). VET Again: Now as a VET Teacher. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 4(3), 289-305. doi: 10.13152/IJRVET.4.3.6
- Ekren, R., Holgersen, H. & Steffensen, K. (2018). *Kompetanseprofil for lærere i videregående skole. Hovedresultater 2017 (2018/19)*. Oslo: SSB. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/attachment/352280?ts=163d96c1810>
- Kunnskapsdepartementet. (2014). *Lærerløftet. På lag for kunnskapsskolen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Larerloftet/id2001933/>
- Kunnskapsdepartementet. (2015). *Yrkesfaglærerløftet - for fremtidens fagarbeidere*. oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/yrkesfaglarerloftet/id2460772/>
- Kunnskapsdepartementet. (2018a). Høring om endring i forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-endring-i-forskrift-om-ansettelse-og-opprykk-i-undervisnings--og-forskerstillinger/id2583384/>

- Kunnskapsdepartementet. (2018b). *Tilstandsrapport høyere utdanning 2018*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/eb4e02ae65134e42bba060e879536675/tilstandsrapport_2018_trykkefil2.pdf
- Lloyd, C. & Payne, J. (2012). Raising the quality of vocational teachers: continuing professional development in England, Wales and Norway. *Research Papers in Education*, 27(1), 1-18. doi: 10.1080/02671522.2010.483524
- Mausethagen, S., Hermansen, H., Lorentzen, M., Zlatanovic, T. & Dahl, T. (2016). *Hva kjennetegner forskning på norske lærere under kunnskapsløftet? En forskningskartlegging*. (SPS-arbeidsnotat 1-2016). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-HiOA/SPS/filer-sps/arbeidsnotater/Hva-kjennetegner-forskning-paa-norske-laerere-under-kunnskapsloeftet>
- Meld. St. 9 (2016-2017). (2016). *Fagfolk for fremtiden. Fagskoleutdanning*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/f34b56ba52454667a46049aa550b42bc/no/pdfs/stm201620170009000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 16 (2016-2017). (2017). *Kultur for kvalitet i høyere utdanning*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20162017/id2536007/>
- Misra, P. K. (2011). VET Teachers in Europe: Policies, Practices and Challenges. *Journal of Vocational Education and Training*, 63(1), 27-45.
- NOKUT. (2017). *Tilsyn med nettbaserte tekniske fagskoleutdanninger*. Hentet fra <https://www.nokut.no/contentassets/620ae993c7b541f190b634a8de053921/tilsynsrapport-for-tilsyn-med-nettbaserte-tekniske-fagskoleutdanninger.pdf>
- NOU 2014:14. (2014). *Fagskolen - et attraktivt utdanningsvalg*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Postareff, L. & Lindblom-Ylänne, S. (2008). Variation in Teachers' Descriptions of Teaching: Broadening the Understanding of Teaching in Higher Education. *Learning and Instruction*, 18(2), 109-120. doi: 10.1016/j.learninstruc.2007.01.008

Vedlegg

Spørreskjema med frekvenser

Spørsmål 1: Hvilken fagskole jobber du ved? (Tabellen viser deltakende skoler, ikke frekvenser)

1	AOF Haugaland	41	Institutt for helhetsmedisin
2	AOF Hordaland - Sogn og Fjordane	42	Kunst & Design College
3	AOF Norge	43	Kunsthøgskolen i Bergen
4	Art Complexion Makeup skole	44	Kunsthøgskolen i Rogaland
5	Asker kunsthøgskole	45	Levanger høgskole
6	Bodin videregående skole og maritime høgskole	46	Lofoten maritime høgskole
7	Bårdar Akademiet	47	Lofoten reiselivshøgskole
8	Centric IT Academy	48	Lukas Høgskole og kurscenter
9	Chr.Thams høgskole	49	NKI Nettstudier
10	Designinstituttet	50	Nordkapp maritime høgskole
11	Det Tverrfaglige Kunstinstitutt	51	Nordland høgskole i helse- og sosialfag
12	Einar Granum kunsthøgskole	52	Norges grønne høgskole - Veia
13	Emergence School of Leadership	53	Norges Interiørskole AS
14	Esmod Moteskole Fashion Mode	54	Norges Yrkesakademi
15	European Helicopter Center	55	Noroff
16	Høgskolen Aldring og helse	56	Norsk Fotofagshøgskole
17	Høgskolen i Hordaland	57	Norsk Hestesenter
18	Høgskolen i Kirkenes for anlegg og bergv	58	Norsk jernbaneskole
19	Høgskolen i Kristiansand	59	Nortrain
20	Høgskolen i Kristiansund	60	Pilot Flight Academy
21	Høgskolen i Troms	61	Steinkjer høgskole
22	Høgskolen i Vestfold	62	Stjørdal høgskole
23	Høgskolen i Østfold	63	Sørlandets høgskole
24	Høgskolen i Ålesund	64	TISIP høgskole
25	Høgskolen Innlandet	65	Tone Lise Akademiet
26	Høgskolen Oslo Akershus	66	Treider Høgskoler
27	Høgskolen Rogaland	67	Trondheim Høgskole
28	Høgskolen Telemark	68	Tunsberg Medisinske Skole
29	Høgskolen Tinius Olsen	69	Ytre Namdal høgskole
30	Høgskolen i Sogn og Fjordane	70	Ålesund kunsthøgskole
31	Folkeuniversitetet Sør-Øst		
32	Folkeuniversitetet Øst		
33	Fredrikstad Fagakademi		
34	Frelsesarmeens offisersskole		
35	Gauldal høgskole		
36	Hadsel høgskole		
37	Hald Interasjonale Senter		
38	HVL Dykkerutdanningen		
39	Høgskolen Kristiania		
40	Imageakademiet		

Spørsmål 2: Er du...

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Kvinne	334	39,2%	29,6%	55,0%
Mann	519	60,8%	70,4%	45,0%
Total	853	100,0%	100%	100%

Spørsmål 3: Hvor gammel er du?

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Under 30 år	24	2,8%	0,9%	6,1%
30-39 år	143	16,8%	12,8%	23,3%
40-49 år	225	26,4%	25,5%	28,1%
50-59 år	265	31,1%	34,7%	24,9%
60 år og over	196	23,0%	26,1%	17,6%
Totalt besvart	853	100,0%	100%	100%

Spørsmål 4: Hvilken stilling har du ved fagskolen? Flere svar er mulig.

	Frekvens	Prosent	Prosent/ respondent	Offentlig	Privat
Undervisningsstilling	675	62,4%	79,1%	81,2%	76,0%
Pedagogisk ansvarlig	70	6,5%	8,2%	6,9%	10,2%
Faglig ansvarlig	170	15,7%	19,9%	16,5%	25,2%
Lederstilling uten undervisning	53	4,9%	6,2%	6,8%	5,4%
Lederstilling med undervisning	70	6,5%	8,2%	6,8%	10,5%
Annen stilling	43	4,0%	5,0%	4,3%	6,4%
Totalt besvart	1081	100,0%	126,7%	122,5%	133,7
Totalt antall respondenter	853			-	-

Spørsmål 5: Hva er ditt ansettelsesforhold?

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Fast stilling	663	77,7%	86,7%	62,6%
Midlertidig stilling	50	5,9%	5,8%	5,8%
Timekontrakt (er innleid/timelærer)	140	16,4%	7,5%	31,6%
Totalt besvart	853	100,0%	100,0%	100,0%

Spørsmål 6: Har du delt undervisningsstilling mellom fagskolen og andre skoler? Flere svar er mulig.

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Ja, jeg underviser også i videregående skole	110	12,7%	17,6%	4,8%
Ja, jeg underviser også ved høyskole/universitet	60	6,9%	5,3%	9,9%
Ja, jeg underviser også ved andre skoler (andre fagskoler e.l.)	45	5,2%	3,8%	7,7%
Nei	653	75,2%	74,7%	79,6%
Totalt besvart	868	100,0%	101,3%	101,9%

Spørsmål 7: Har du delt stilling mellom fagskolen og relevant arbeidsliv?

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Ja	265	31,1 %	14,6%	58,8%
Nei	588	68,9%	85,4%	41,2%
Total	853	100%	100 %	100 %

Spørsmål 8: Hva er omfanget på din stilling eller kontrakt med fagskolen?

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Under 20 %	118	13,8%	7,2%	25,7%
20-49 %	138	16,2 %	13,3%	22,1%
50-89 %	127	14,9%	12,5%	19,1%
90 % og over	453	53,1%	66,9%	33,0%
Total	836	98,0%	100,0 %	100,0 %
Vet ikke	17	2,0%	-	-
Totalt besvart	853	100,0%	526	303

Spørsmål 9: Er du lærer/veileder i nettbaserte eller delvis nettbaserte studier (f.eks, nettstudier med samling)?

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Ja	332	38,9%	46,5%	25,2%
Nei	521	61,1%	53,5%	74,8%
Totalt besvart	853	100,0%	100,0%	100,0 %

Spørsmål 10: Hvilket fagområde/studieområde jobber du ved? Flere valg er mulig.

	Frekvens	Prosent	Prosent/ respondent	Offentlig	Privat
Design-, grafiske utdanninger og fotoutdanninger	58	5,2%	6,8%	0,9%	17,0%
Grønn næring (landbruk)	19	1,7%	2,2%	2,6%	1,6%
Hår- og skjønnhetspleie	10	0,9%	1,2%	0,0%	3,2%
Helse-, oppvekst-, sosialfag og idrettsfag	178	16,1%	20,9%	14,8%	30,4%
Teknologi	71	6,4%	8,3%	8,6%	7,7%
Kunsthøgskole	70	6,3%	8,2%	0,8%	21,2%
Maritime fag	116	10,5%	13,6%	21,2%	1,0%
Medie- og informasjonsfag	25	2,3%	2,9%	0,6%	6,7%
Petroleumstekniske fag	30	2,7%	3,5%	4,9%	1,3%
Religionsutdanninger	9	0,8%	1,1%	0,0%	2,9%
Samferdsel, logistikk og sikkerhet	43	3,9%	5,0%	5,4%	3,8%
Tekniske fag (bygg/anlegg/elektro/kjemi/maskin/mekanikk)	297	26,8%	34,9%	53,8%	3,2%
Utdanninger i pedagogikk	27	2,4%	3,2%	1,5%	5,4%
Økonomi, administrasjon og ledelse	90	8,1%	10,6%	9,8%	12,2%
Annet	66	6,0%	7,7%	6,6%	9,9%
Totalt besvart	1109	100 %	130,2	131,5%	127,5%
Totalt antall respondenter	853			533	312

**Spørsmål 11: Kan du spesifisere hvilket fagområde innenfor de tekniske fagene du jobber ved?
Flere svar er mulig**

	Frekvens	Prosent	Prosent/ respondent	Offentlig	Privat
Bygg- og anleggsgag	127	29,5%	43,2%	42,1%	77,8%
Elektrofag	129	29,9%	43,9%	45,3%	0,0%
Kjemiske fag	32	7,4%	10,9%	10,5%	22,2%
Maskin/mekaniske fag	93	21,6%	31,6%	30,5%	66,7%
Annet	50	11,6%	17,0%	16,8%	22,2%
Totalt besvart	294	100,0%	146,6%	285	9

Spørsmål 12: Hvilken bransje har du arbeidserfaring fra som kan knyttes til fagområdet du underviser i/ er leder for? Flere svar er mulig

	Frekvens	Prosent	Prosent/ respondent	Offentlig	Privat
Anlegg	76	4,0%	8,9%	13,7%	1,0%
Bygg	103	5,4%	12,1%	17,5%	3,2%
Design	81	4,2%	9,5%	4,3%	18,5%
Elektro	113	5,9%	13,3%	20,2%	1,9%
Helse, oppvekst, sosial	174	9,1%	20,4%	14,3%	30,0%
Industri	149	7,8%	17,5%	24,9%	5,4%
Kommunikasjon	83	4,4%	9,8%	8,5%	11,8%
Konsulentvirksomhet	129	6,8%	15,2%	14,5%	16,6%
Kulturell virksomhet	82	4,3%	9,6%	2,8%	21,4%
Maritim	105	5,5%	12,3%	18,6%	1,9%
Offshore	94	4,9%	11,0%	15,6%	3,5%
Samferdsel	48	2,5%	5,6%	6,6%	3,5%
Teknologi	145	7,6%	17,0%	21,7%	9,6%
Undervisning	346	18,1%	40,7%	41,1%	39,9%
Varehandel	43	2,3%	5,1%	4,9%	5,1%
Annet	137	7,2%	16,1%	13,0%	21,7%
Totalt besvart	1908	100,0%	224,2%	242,2%	195,2%
Totalt antall respondenter		853		1286	611

**Spørsmål 13) hvilken arbeidserfaring har du som er særlig viktig for jobben din ved fagskolen.
Skriv gjerne stikkord.**

Tekstsva

Spørsmål 14: Hvor mange års arbeidserfaring utenfor sektoren (ikke som lærer/leder) har du relatert til fagområdet som du underviser i/ er leder for

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
0-2 år	58	6,8%	7,5%	5,8%
3-5 år	62	7,3%	6,9%	8,0%
6-10 år	159	18,6%	19,7%	16,9%
11-20 år	274	32,1%	29,5%	35,8%
21-30 år	156	18,3%	18,4%	18,5%
Over 30 år	96	11,3%	10,9%	11,8%
Har kun arbeidserfaring som lærer/leder	48	5,6%	7,1%	3,2%
Totalt besvart	853	100,0%	100,0%	100,0%

Spørsmål 15: Hvor mange års arbeidserfaring har du fra fagskolen du arbeider ved i dag

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
0-2 år	203	23,8%	21,2%	27,8%
3-5 år	202	23,7%	23,8%	23,6%
6-10 år	209	24,5%	25,9%	22,0%
11-20 år	158	18,5%	18,0%	19,5%
21-30 år	60	7,0%	7,5%	6,4%
Over 30 år	21	2,5%	3,6%	0,6%
Totalt besvart	853	100,0%	100,0%	100,0%

Spørsmål 16: Hvor mange års arbeidserfaring har du med undervisning og opplæring, totalt sett?

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
0-2 år	90	10,6%	9,2%	12,8%
3-5 år	105	12,3%	11,6%	13,4%
6-10 år	188	22,0%	22,3%	21,4%
11-20 år	253	29,7%	30,0%	28,8%
21-30 år	125	14,7%	15,6%	13,4%
Over 30 år	92	10,8%	11,3%	10,2%
Totalt besvart	853	100,0%	100,0%	100,0%

Spørsmål 17: Har du fag/svennebrev?

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Ja	201	23,6%	31,0%	10,9%
Nei	652	76,4%	69,0%	89,1%
Totalt besvart	853	100,0%	100,0%	100,0%

Spørsmål 17 b) Hvilket yrke har du fag-/svennebrev i?

Tekstsvaer

Spørsmål 18: Hva er din høyeste faglige utdanning?

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Grunnskole	1	0,1%	0,0%	0,3%
Videregående skole	20	2,3%	1,1%	4,5%
Fagskole	86	10,1%	10,5%	9,6%
Høgskole/universitet 1-2 år	121	14,2%	15,6%	11,8%
Bachelorgrad (eller cand.mag)	304	35,6%	34,9%	36,4%
Mastergrad (eller hovedfag)	303	35,5%	35,6%	35,5%
PhD	18	2,1%	2,3%	1,9%
Totalt besvart	853	100,0%	100,0%	100,0%

Spørsmål 19 a): Du har svart at din høyeste utdanning er fra videregående skole. Hvilket programfag har du fullført i videregående skole. Flere svar er mulig.

Tekstsva

Spørsmål 19 b): Du har svart at din høyeste utdanning er fra fagskolen. Hvilken utdanning har du tatt ved fagskolen? Har du flere utdanninger, så oppgi de som er viktigst for din stilling i dag.

Tekstsva

Spørsmål 19 c): Du har svart at din høyeste utdanning er 1-2 år fra høyskole eller universitet. Hvilken utdanning har du? Har du flere utdanninger, så oppgi de som er viktigst for din stilling i dag.

Tekstsva

Spørsmål 19 d): Du har svart at din høyeste utdanning er 1-2 år fra høyskole eller universitet. Hvilken utdanning har du? Har du flere utdanninger, så oppgi de som er viktigst for din stilling i dag.

Tekstsva

Spørsmål 19 e): Hvilken bachelorutdanning (eller cand.mag.-grad) har du?

Tekstsva

Spørsmål 19 f): Hvilken masterutdanning/hovedfagsutdanning har du?

Tekstsva

Spørsmål 20: Er du i gang med, eller har du i løpet av de siste tre årene fullført

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
videreutdanning relevant for undervisning i fagskolen?	289	33,9 %	57,1%	49,5%
kurs relevante for undervisning i fagskolen?	425	49,8 %	78,9%	82,6%
sertifikater relevante for undervisning i fagskolen?	142	16,6 %	25,9%	27,4%

Spørsmål 21: Her kan du oppgi hvilken videreutdanning du er i gang med eller har fullført i løpet av de siste tre årene

Tekstsvaer

Spørsmål 22: I hvor stor grad benytter du aktivitetene under for å holde fagkompetansen din oppdatert?

	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	M (Off)	M (privat)
Har delstilling i relevant arbeidsliv/ er selvstendig næringsdrivende	23,1	12,5	7,4	21,7	1,9	2,4
Samarbeider med bransjen	33,3	32,6	13,1	5,6	2,9	3,4
Deltar på kurs/opplæring	18,5	39,3	22,5	7,9	2,8	2,8
Deltar på samlinger/nettverksmøter/ seminarer	18,8	39,7	20,6	9,0	3,3	3,4
Hospiterer i arbeidslivet	5,3	8,6	14,1	33,8	1,6	2,0
Deltar i utviklingsarbeid ved fagskolen	29,5	31,5	19,1	7,4	2,9	3,0
Samarbeider med kollegaer i fagskolen	50,9	27,4	10,3	1,9	3,5	3,3
Jobber med egenstudier/ oppdatering på egenhånd	42,3	33,8	10,4	2,8	3,2	3,4
Totalt besvart	853				-	-

Spørsmål 23: I hvilken grad vil du beskrive fagkompetansen din som oppdatert for undervisning i fagskolen?

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
I stor grad	546	70,2%	62,9%	82,7%
I noe grad	221	28,4%	35,2%	16,5%
I liten grad	11	1,4%	1,8%	0,7%
Total	778	100%	100%	100%

Spørsmål 24: Du har svart at kompetansen din i liten grad eller ikke i det hele tatt er oppdatert for undervisning i fagskolen. Hvis du ønsker det, kan du her si noe om hva du trenger for å oppdatere fagkompetansen din eller utdype svaret ditt.

Tekstsvaer

Spørsmål 25: På en skala fra 1 til 5, der 1 er svært lav kompetanse, og 5 er svært god kompetanse, hvordan vil du beskrive (%)

	1	2	3	4	5	M (Off)	M (privat)
din kompetanse i nettpedagogikk?	3,3	10,5	37,3	34,0	14,8	3,30	3,96
din kompetanse i bruk av verktøy for gjennomføring av nettutdanning?	1,5	11,7	32,8	35,2	18,7	3,44	4,00
Totalt besvart	332						

Spørsmål 26: Har du deltatt på intern opplæring i løpet av de siste 12 måneder? Intern opplæring kan være fagdager, seminarer, møter mv. i regi av fagskolen med fokus på undervisning og studentenes læring

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Ja	449	52,6%	59,3%	41,5%
Nei	404	47,4%	40,7%	58,5%
Total	853	100,0%	100,0%	100,0%

Spørsmål 27: Har du utdanning i pedagogikk?

	Frekvens	Prosent	Offentlig	Privat
Ja, har fullført utdanning tidligere	533	62,5%	74,3%	42,2%
Ja, er i gang, men har ennå ikke fullført	72	8,4%	10,3%	5,4%
Nei	248	29,1%	15,4%	52,4%
Total	853	100,0%	100,0%	100,0%

Spørsmål 28: Hvilken pedagogisk utdanning har du/er du i gang med? Flere svar er mulig

	Frekvens	Prosent	Prosent/ respondent	Offentlig	Privat
PPU for yrkesfag	346	42,1%	57,2%	65,4%	33,6%
PPU for allmennfag	96	11,7%	15,9%	16,6%	12,8%
Yrkesfaglærer	17	2,1%	2,8%	2,2%	4,7%
Annen lærerutdanning (f.eks. barnehage-/grunnskole)	66	8,0%	10,9%	8,6%	17,4%
Masterutdanning i pedagogikk/yrkespedagogikk	42	5,1%	6,9%	5,8%	10,7%
Voksenpedagogikk	45	5,5%	7,4%	5,1%	13,4%
Nettpedagogikk/digital kompetanse	62	7,6%	10,2%	10,0%	10,7%
Intern opplæring i pedagogikk	66	8,0%	10,9%	8,6%	17,4%
Annet	81	9,9%	13,4%	10,6%	22,1%
Totalt besvart	821	100,0%	135,7%	133,0%	143,0%
Totalt antall respondenter	605			451	149

Spørsmål 29: Kan du spesifisere den nettpedagogiske utdanningen du har tatt/er i gang med?

Tekstsvaer

Spørsmål 30: Hvor stort behov har du for kompetanseutvikling knyttet til (%)

	Lite behov	Noe behov	En del behov	Stort behov	Ikke aktuelt	M (Off)	M (privat)
Faglig oppdatering i egne undervisningsemner	21,8	38,0	21,6	9,5	9,1	3,32	3,01
Undervisningsmetoder	22,6	42,0	22,6	7,6	5,2	3,17	3,12
Klasseledelse	42,1	30,7	12,3	4,5	10,4	2,75	2,79
Vurdering av læring	29,4	40,1	18,4	6,2	5,9	3,03	2,97
Veiledning av studenter	36,2	35,2	16,3	5,0	7,3	2,92	2,82
Nettpedagogikk	17,6	27,0	23,3	13,5	18,6	3,51	3,15
Ny teknologi/digitale verktøy	16,2	32,6	30,0	16,9	4,3	3,64	3,23
Totalt besvart	853						

Spørsmål 31: Har du andre behov for kompetanseheving/-utvikling? Hvis ja, kan du spesifisere behovene dine under.

Tekstsvaer

Spørsmål 32: På en skala fra 1 til 5, der 1 er ikke enig og 5 er helt enig, i hvilken grad er du enig eller uenig i at PPU er en god pedagogiske utdanning for lærere ved fagskolen?

	Frekvens	Prosent	Offentlig (363)	Privat (66)
1 Ikke enig	34	7,9%	9,4%	0,0%
2 Delvis uenig	63	14,6%	17,4%	0,0%
3 Nøytral	101	23,4%	23,7%	22,7%
4 Delvis enig	111	25,7%	23,7%	36,4%
5 Helt enig	95	22,0%	18,7%	37,9%
Vet ikke	28	6,5%	7,2%	3,0%
Totalt besvart	432	100%	100%	100%

Spørsmål 33: Du har svart at du i liten grad eller i mindre grad er enig i at PPU er en god pedagogisk utdanning for fagskolen. Kan du begrunne hvorfor? Flere svar er mulig

	Frekvens	Prosent	Prosent/respondent	Offentlig	Privat
Utdanningen er for omfattende	13	7,3%	13,4%	100,0%	0%
Praksis er ikke tilpasset fagskolen	66	37,3%	68,0%	100,0%	0%
Utdanningens innhold er tilpasset undervisning i videregående skole	79	44,6%	81,4%	100,0%	0%
Annet	19	10,7%	19,6%	100,0%	0%
Totalt besvart	177			100%	0%

Spørsmål 34: Har du synspunkter på hva som bør vektlegges i et utdanningsopplegg i pedagogikk for fagskolelærere? Kommenter gjerne hvilket omfang det bør ha og hvordan du mener det best bør organiseres.

Tekstsvaer

Spørsmål 35: Er det aktuelt for deg å ta en utdanning i pedagogikk for fagskolelærere på 15 studiepoeng, hvis et slikt tilbud kommer i gang fra våren 2019?

	Frekvens	Prosent	Offentlig (82)	Privat (164)
Ja	123	49,6%	45,1%	52,4%
Nei	49	19,8%	25,6%	16,5%
Kanskje	69	27,8%	25,6%	28,7%
Vet ikke	7	2,8%	3,7%	2,4%
Total	248	100,0%	100,0%	100,0%

Spørsmål 36: Helt til slutt i undersøkelsen har vi inkludert et åpent felt for kommentarer. Her kan du komme med kommentar til undersøkelsen eller utdypende kommentarer til din kompetanse/ditt kompetansebehov.

Tekstsvaer

Utvalgte krystabeller

Vedleggstabell 1 Fagområde for undervisning etter kjønn og alder. Prosent.

	N	Kvinner	Menn	Under 40 år	40-49 år	50-59 år	60 år +
Humanistiske og estetiske fag	119	53,8%	46,2%	29,4%	31,1%	29,4%	10,1%
Utdanninger i pedagogikk	27	59,3%	40,7%	18,5%	29,6%	22,2%	29,6%
Samfunnsfag og juridiske fag	25	12,0%	88,0%	40,0%	36,0%	24,0%	0,0%
Økonomiske og administrative fag	90	38,9%	61,1%	16,7%	23,3%	27,8%	32,2%
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	341	18,2%	81,8%	16,1%	25,8%	30,5%	27,6%
Helse- og sosial- og idrettsfag	178	77,0%	23,0%	13,5%	29,8%	34,3%	22,5%
Primærnæringsfag	19	68,4%	31,6%	15,8%	26,3%	42,1%	15,8%
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	169	20,7%	79,3%	27,2%	22,5%	30,2%	20,1%
Totalt besvart	968	365	603	193	259	296	220

Vedleggstabell 2 Fagområde for undervisning etter ansettelsesforhold og stillingsomfang. Prosent.

	N	Fast stilling	Ikke fast stilling	Under 20 % stilling	20-49% stilling	50-89% stilling	90% stilling +
Humanistiske og estetiske fag	119	89,9%	10,1%	7,6%	22,7%	26,1%	43,7%
Utdanninger i pedagogikk	27	51,9%	48,1%	37,5%	16,7%	16,7%	29,2%
Samfunnsfag og juridiske fag	25	84,0%	16,0%	8,3%	4,2%	12,5%	75,0%
Økonomiske og administrative fag	90	70,0%	30,0%	16,1%	14,9%	12,6%	56,3%
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	341	88,3%	11,7%	7,7%	10,3%	9,1%	72,9%
Helse- og sosial- og idrettsfag	178	56,2%	43,8%	25,4%	23,1%	19,1%	32,4%
Primærnæringsfag	19	94,7%	5,3%	5,3%	21,1%	10,5%	63,2%
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	169	84,0%	16,0%	9,7%	16,4%	14,5%	59,4%
Totalt besvart	968	766	202	121	151	139	539

Vedleggstabell 3 Fagområde for undervisning og delt stilling. Antall og prosent.

	Delt stilling i relevant arbeidsliv		Delt stilling vgs		Delt stilling UH		Delt stilling andre	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Humanistiske og estetiske fag	70	58,8%	4	3,4%	12	16,2%	8	16, %
Utdanninger i pedagogikk	11	40,7%	3	11,1%	6	8,1%	3	6,0%
Samfunnsfag og juridiske fag	14	56,0%	0	0,0%	5	6,8%	0	0, %
Økonomiske og administrative fag	28	31,1%	8	8,9%	7	9,5%	6	12,0%
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	55	16,1%	38	11,1%	21	28,4%	18	36,0%
Helse- og sosial- og idrettsfag	72	40,4	30	16,9%	19	25,7%	10	20,0%
Primærnæringsfag	6	31,6%	2	10,5%	1	1,4%	0	0,0%
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	35	20,7%	39	23,1%	3	4,1%	5	10,0%
Totalt besvart	256	100,0%	124	100,0%	74	100,0%	50	100,0%

Vedleggstabell 4 Fagområde for undervisning og formell lærerutdanning. Antall og prosent.

	PPU-y		PPU-A		Annen lærerutd.		Yrkesfaglærer-utdanning	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Humanistiske og estetiske fag	20	5,1%	8	6,7%	10	11,8%	2	14,1%
Utdanninger i pedagogikk	4	1,0%	2	1,7%	8	5,9%	1	11,3%
Samfunnsfag og juridiske fag	6	1,5%	4	3,4%	1	5,9%	1	1,4%
Økonomiske og administrative fag	25	6,4%	14	11,8%	4	11,8%	2	5,6%
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	185	47,4%	51	42,9%	19	23,5%	4	26,8%
Helse- og sosial- og idrettsfag	69	17,7%	12	10,1%	18	35,3%	6	25,4%
Primærnæringsfag	7	1,8%	5	4,2%	2	0,0%	0	2,8%
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	74	19,0%	23	19,3%	9	5,9%	1	12,7%
Totalt besvart	390	100,0%	119	100,0%	71	100,0%	17	100,0%

Vedleggstabell 5 Fagområde for undervisning og annen pedagogisk utdanning. Antall og prosent.

	Masterutdanning i pedagogikk		Voksenpedagogikk		Nettpedagogikk	
	N	%	N	%	N	%
Humanistiske og estetiske fag	2	4,1%	4	6,2%	4	5,2%
Utdanninger i pedagogikk	11	22,4%	2	3,1%	3	3,9%
Samfunnsfag og juridiske fag	1	2,0%	0	0,0%	0	0,0%
Økonomiske og administrative fag	6	12,2%	12	18,5%	8	10,4%
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	10	20,4%	10	15,4%	34	44,2%
Helse- og sosial- og idrettsfag	13	26,5%	17	26,2%	16	20,8%
Primærnæringsfag	2	4,1%	1	1,5%	2	2,6%
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	4	8,2%	19	29,2%	10	13,0%
Totalt besvart	49	100,0%	65	100,0%	77	100,0%

Vedleggstabell 6 I hvor stor grad benytter du aktivitetene under for å holde fagkompetansen din oppdatert? Etter sektor. *Signifikant forskjell ($p < 0,05$) (t-test).

		N	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	M	Std.-avvik
Har delstilling i relevant arbeidsliv/ er selvstendig næringsdrivende*	Offentlig sektor	430	41,2%	35,6%	11,9%	11,4%	1,93	0,992
	Privat sektor	151	35,1%	21,2%	7,9%	35,8%	2,44	1,294
Samarbeider med bransjen*	Offentlig sektor	449	8,9%	19,2%	40,5%	31,4%	2,94	0,928
	Privat sektor	267	3,0%	9,7%	34,5%	52,8%	3,37	0,781
Deltar på kurs/opplæring	Offentlig sektor	476	9,9%	25,0%	44,7%	20,4%	2,76	0,889
	Privat sektor	270	7,4%	26,3%	44,4%	21,9%	2,81	0,862
Deltar på samlinger / nettverksmøter/ seminarer	Offentlig sektor	399	4,8%	13,8%	27,8%	53,6%	3,30	0,880
	Privat sektor	221	5,4%	9,5%	29,4%	55,7%	3,35	0,865
Hospiterer i arbeidslivet*	Offentlig sektor	222	60,7%	21,0%	12,8%	5,5%	1,63	0,905
	Privat sektor	66	42,6%	27,1%	14,8%	15,5%	2,03	1,096
Deltar i utviklingsarbeid ved fagskolen	Offentlig sektor	475	9,1%	20,8%	37,7%	32,4%	2,93	0,945
	Privat sektor	266	7,1%	24,1%	33,1%	35,7%	2,97	0,941
Samarbeider med kollegaer i fagskolen*	Offentlig sektor	486	1,6%	8,6%	30,7%	59,1%	3,47	0,722
	Privat sektor	281	2,8%	16,4%	29,9%	50,9%	3,29	0,840
Jobber med egenstudier/ oppdatering på egenhånd*	Offentlig sektor	478	3,1%	14,2%	41,4%	41,2%	3,21	0,799
	Privat sektor	278	3,2%	7,2%	31,7%	57,9%	3,44	0,766

Vedleggstabell 7 Oppgitt behov for kompetanseutvikling etter sektor. *Signifikant forskjell ($p < 0,05$) (t-test).

	Sektor	N	Lite behov	Noe behov	En del behov	Stort behov	M	Std.-avvik
Faglig oppdatering i egne undervisningsemner*	Offentlig sektor	488	18,6%	42,2%	27,9%	11,3%	3,32	0,904
	Privat sektor	280	33,2%	41,4%	16,8%	8,6%	3,01	0,920
Undervisningsmetoder	Offentlig sektor	505	23,4%	44,8%	23,4%	8,5%	3,17	0,883
	Privat sektor	297	25,3%	43,8%	24,2%	6,7%	3,12	0,867
Klasseledelse	Offentlig sektor	482	48,3%	33,2%	13,5%	5,0%	2,75	0,870
	Privat sektor	276	44,6%	36,6%	14,5%	4,3%	2,79	0,849
Vurdering av læring	Offentlig sektor	504	30,8%	42,1%	20,4%	6,7%	3,03	0,884
	Privat sektor	292	32,9%	43,2%	18,2%	5,8%	2,97	0,863
Veiledning av studenter	Offentlig sektor	499	39,3%	35,5%	19,0%	6,2%	2,92	0,910
	Privat sektor	285	39,3%	42,5%	14,7%	3,5%	2,82	0,808
Nettpedagogikk*	Offentlig sektor	469	16,6%	33,9%	31,6%	17,9%	3,51	0,971
	Privat sektor	219	32,9%	32,0%	22,8%	12,3%	3,15	1,017
Ny teknologi/digitale verktøy*	Offentlig sektor	512	12,3%	33,2%	32,8%	21,7%	3,64	0,955
	Privat sektor	297	25,3%	36,0%	29,0%	9,8%	3,23	0,939

Vedleggstabell 8 Vurdering av egen digital kompetanse etter sektor. *Signifikant forskjell ($p < 0,05$) (t-test).

	Sektor	N	1	2	3	4	5	M	Std.-avvik
Kompetanse i nettpedagogikk*	Offentlig sektor	248	2,8%	14,1%	43,1%	29,8%	10,1%	3,30	0,931
	Privat sektor	79	3,8%	0,0%	20,3%	48,1%	27,8%	3,96	0,912
Kompetanse i bruk av verktøy for gjennomføring av nettundervisning*	Offentlig sektor	248	1,6%	13,7%	37,9%	32,3%	14,5%	3,44	0,955
	Privat sektor	79	0,0%	6,3%	17,7%	45,6%	30,4%	4,00	0,862

Vedleggstabell 9 Oppdatert fagkompetanse for undervisning etter sektor. *Signifikant forskjell ($p < 0,05$) (t-test).

		N	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	M	Std.-avvik
I hvilken grad vil du beskrive kompetansen din som oppdatert for undervisning i fagskolen?*	Offentlig sektor	488	0,0%	1,8%	35,2%	62,9%	3,61	0,525
	Privat sektor	284	0,0%	0,7%	16,5%	82,7%	3,82	0,402

Vedleggstabell 10 Oppdatert fagkompetanse for undervisning etter fagområde.

		N	Ikke i det hele tatt	I liten grad	I noen grad	I stor grad	M	Std.-avvik
I hvilken grad vil du beskrive kompetansen din som oppdatert for undervisning i fagskolen?	Humanistiske og estetiske fag	109	0,0%	0,9%	22,0%	77,1%	3,76	0,449
	Utdanninger i pedagogikk	23	0,0%	0,0%	13,0%	87,0%	3,87	0,344
	Samfunnsfag og juridiske fag	24	0,0%	0,0%	20,8%	79,2%	3,79	0,415
	Økonomiske og administrative fag	79	0,0%	0,0%	13,9%	86,1%	3,86	0,348
	Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	315	0,0%	1,9%	33,0%	65,1%	3,63	0,521
	Helse- og sosial- og idrettsfag	151	0,0%	1,3%	25,8%	72,8%	3,72	0,481
	Primærnæringsfag	13	0,0%	0,0%	46,2%	53,8%	3,54	0,519
	Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	154	0,0%	0,6%	35,7%	63,6%	3,63	0,498

Vedleggstabell 11 Kompetanseutviklingsbehov etter alder. Prosent.

	Kompetanseutviklingsbehov	N	Under 40 år	40-49 år	50-59 år	60 år +
Faglig oppdatering i egne undervisningsemner	Lite behov	186	21,0%	32,8%	22,6%	23,7%
	Noe behov	324	19,4%	23,1%	34,9%	22,5%
	En del behov	184	17,9%	24,5%	34,8%	22,8%
	Stort behov	81	29,6%	23,5%	29,6%	17,3%
Undervisningsmetoder	Lite behov	193	16,1%	26,9%	24,9%	32,1%
	Noe behov	358	20,7%	24,6%	33,2%	21,5%
	En del behov	193	20,7%	28,0%	35,2%	16,1%
	Stort behov	65	26,2%	26,2%	29,2%	18,5%
Klasseledelse	Lite behov	359	13,4%	25,6%	31,2%	29,8%
	Noe behov	262	24,8%	26,7%	31,3%	17,2%
	En del behov	105	28,6%	23,8%	39,0%	8,6%
	Stort behov	38	26,3%	39,5%	23,7%	10,5%
Vurdering av læring	Lite behov	251	13,5%	26,3%	29,1%	31,1%
	Noe behov	342	20,2%	26,3%	32,2%	21,3%
	En del behov	157	25,5%	24,8%	35,7%	14,0%
	Stort behov	53	34,0%	28,3%	28,3%	9,4%
Veiledning av studenter	Lite behov	309	13,6%	26,2%	30,7%	29,4%
	Noe behov	300	23,0%	28,0%	29,3%	19,7%
	En del behov	139	23,0%	20,1%	39,6%	17,3%
	Stort behov	43	34,9%	25,6%	27,9%	11,6%
Nettpedagogikk	Lite behov	150	22,0%	26,7%	20,7%	30,7%
	Noe behov	230	20,4%	25,7%	30,9%	23,0%
	En del behov	199	18,6%	25,1%	37,2%	19,1%
	Stort behov	115	16,5%	21,7%	40,0%	21,7%
Ny teknologi/digitale verktøy	Lite behov	138	26,8%	35,5%	20,3%	17,4%
	Noe behov	278	19,4%	23,7%	32,0%	24,8%
	En del behov	256	15,2%	27,3%	33,6%	23,8%
	Stort behov	144	19,4%	19,4%	37,5%	23,6%